

СЛУЖ

НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

„СЛУЖБЕН ЛИСТ НА СФРЈ“ излегува во издание на српскохрватски, односно хрватскохрватски, словенечки, македонски, албански и унгарски јазици. — Огласи според тарифата. — Жиро-сметка кај Службата на општествено книговодство 66302 693-1125

Четврток, 11 јули 1974

БЕЛГРАД

БРОЈ 34

ГОД. XXX

Цена на овој број е 16 динари. — Претплата за 1974 година: членува 350 динари. — Редакција: Улица Јована Ристиќа бр 1 Пошта Фах 226. — Телефони: централа 650-155; Уредништво 651-885; Служба за претплата 651-732; Комерцијален сектор 651-671; Телекс 11756.

638.

Врз основа на член 331 став 2 од Уставот на СФРЈ и член 5 од Одлуката за привремен деловен ред на Претседателството на СФРЈ, бр. 0-5 од 16 мај 1974 година, Претседателството на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, донесе

ОДЛУКА

ЗА ОБРАЗУВАЊЕ КОМИСИЈА ЗА ОРГАНИЗАЦИОНИ ПРАШАЊА НА ПРЕТСЕДАТЕЛСТВОТО НА СФРЈ

1. Се образува Комисија за организациони прашања на Претседателството на СФРЈ.

Комисијата ги врши работите што се однесуваат на организацијата и функционирањето на Претседателството, на неговите работни тела и на службите на Претседателството, предлага избор односно именување на функционери што ги предлага односно ги именува Претседателството и врши назначувања на функционери во Претседателството, ги утврдува, во согласност со важечките прописи, надоместоците на личните доходи на членовите на Претседателството, на членовите на Советот на федерацијата и на функционерите во Претседателството и врши други кадровски работи од надлежноста на Претседателството, го утврдува предлогот на пресметката на средствата за работата на Претседателството, и врши други работи што ќе ги ги довери Претседателството.

Во вршењето на работите од својот делокруг, Комисијата соработува со соодветните тела на Собранието на СФРЈ и на Сојузниот извршен совет.

2. Комисијата ја сочинуваат претседателот и одредениот број членови што ги избира Претседателството.

3. До донесувањето на Деловникот за работата на Претседателството на СФРЈ, во работата на Комисијата сообразно ќе се применуваат одредбите од Деловникот за работата на Претседателството на СФРЈ („Службен лист на СФРЈ“, бр. 30/72).

4. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претседателство на Социјалистичка Федеративна Република Југославија

Бр. 0-10
11 јуни 1974 година
Белград

Претседател
на Претседателството
Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

639.

Врз основа на член 331 став 2 од Уставот на СФРЈ и член 5 од Одлуката за привремен деловен ред на Претседателството на СФРЈ, бр. 0-5 од 16 мај 1974 година, Претседателството на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, донесе

ОДЛУКА

ЗА ОБРАЗУВАЊЕ КОМИСИЈА ЗА ПРЕТСТАВКИ И ЖАЛБИ НА ПРЕТСЕДАТЕЛСТВОТО НА СФРЈ

1. Се образува Комисија за претставки и жалби на Претседателството на СФРЈ.

Комисијата за претставки и жалби ги следи и анализира појавите на кои граѓаните, организациите на здружениот труд и другите организации укажуваат во претставките и жалбите, упатени на Претседателот на Републиката и на Претседателството на СФРЈ, и за тоа го известува Претседателот на Републиката и Претседателството на СФРЈ и, предлага мерки за решавање на прашањата покренати во претставките и жалбите, како и мерки за отстранување на уочените неправилности во работата на надлежните органи.

2. Комисијата ја сочинуваат претседателот и одредениот број членови што ги избира Претседателството на СФРЈ.

3. До донесувањето на Деловникот за работата на Претседателството на СФРЈ, во работата на Комисијата сообразно ќе се применуваат одредбите од Деловникот за работата на Претседателството на СФРЈ („Службен лист на СФРЈ“, бр. 30/72).

4. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претседателство на Социјалистичка Федеративна Република Југославија

Бр. 0-11
18 јуни 1974 година
Белград

Претседател
на Претседателството
Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

640.

Врз основа на член 331 став 2 од Уставот на СФРЈ и член 5 од Одлуката за привремен деловен ред на Претседателството на СФРЈ, бр. 0-5 од 16 мај 1974 година, Претседателството на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, донесе

ОДЛУКА

ЗА ОБРАЗУВАЊЕ КОМИСИЈА ЗА ПОМИЛУВАЊА НА ПРЕТСЕДАТЕЛСТВОТО НА СФРЈ

1. Се образува Комисија за помилувања на Претседателството на СФРЈ.

Комисијата за помилувања разгледува и подготвува предлози за помилувања од надлежноста на Претседателството на СФРЈ за кривични дела предвидени со сојузен закон.

2. Комисијата ја сочинуваат претседателот и одредениот број членови што ги избира Претседателството на СФРЈ.

3. До донесувањето на Деловникот за работата на Претседателството на СФРЈ, во работата на Комисијата сообразно ќе се применуваат одредбите од Деловникот за работата на Претседателството на СФРЈ („Службен лист на СФРЈ“, бр. 30/72).

4. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претседателство на Социјалистичка Федеративна Република Југославија

Бр. 0-13
18 јуни 1974 година
Белград

Претседател
на Претседателството
Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

641.

Врз основа на член 331 став 2 од Уставот на СФРЈ и член 5 од Одлуката за привремен деловен ред на Претседателството на СФРЈ, бр. 0-5 од 16 мај 1974 година, Претседателството на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, донесе

О Д Л У К А ЗА ОБРАЗУВАЊЕ КОМИСИЈА ЗА ОДЛИКУВАЊА НА ПРЕТСЕДАТЕЛСТВОТО НА СФРЈ

1. Се образува Комисија за одликувања на Претседателството на СФРЈ.

Комисијата за одликувања, согласно со Законот за одликувањата, разгледува и подготвува предлози за одликувања на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и му ги доставува на Претседателот на Републиката.

2. Комисијата ја сочинуваат претседателот и одредениот број членови што ги избира Претседателството на СФРЈ.

3. До донесувањето на Деловникот за работата на Претседателството на СФРЈ, во работата на Комисијата сообразно ќе се применуваат одредбите од Деловникот за работата на Претседателството на СФРЈ („Службен лист на СФРЈ“, бр. 30/72).

4. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претседателство на Социјалистичка Федеративна Република Југославија

Бр. 0-12
18 јуни 1974 година
Белград

Претседател
на Претседателството
Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

642.

Врз основа на член 6 став 1 од Законот за техничките нормативи („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/65, 55/69 и 13/73), сојузниот секретар за стопанство пропишува

П РА В И Л Н И К ЗА ТЕХНИЧКИТЕ НОРМАТИВИ ЗА ПРОЕКТИРАЊЕ И ИЗВЕДУВАЊЕ РАБОТИ ВРЗ ТЕМЕЛЕЊЕ НА ГРАДЕЖНИ ОБЈЕКТИ

1. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со одредбите од овој правилник се пропишуваат техничките нормативи кои се применуваат при про-

ектирањето и изведувањето работи врз темелење на градежни објекти.

Член 2

Проектите на темелење мораат да содржат податоци за резултатите од испитувањето на составот на почвата, испитувањето на почвата „in situ“ и од испитувањето на мострите на почвата, пресметка на дозволеното оптоварување на почвата, пресметка за сталожување на градежен објект односно на негов дел и на соседните објекти и димензионирање на темелот, како и други податоци предвидени со важечките прописи од областа на градежништвото.

Проектите од став 1 на овој член се составен дел од инвестиционата техничка документација на градежен објект односно на негов дел.

Обемот и степенот на обработката на податоците од став 1 на овој член зависат од значењето и сложеноста на градежниот објект односно неговиот дел и од особините на почвата.

Член 3

Доградување на постоен градежен објект односно на негов дел може да се врши само ако проектот од член 2 став 1 на овој правилник е изработен така што со темелењето врз основа на тој проект да се обезбедува темелите да можат да поднесат додатни оптоварувања со кои не се загрозува стабилноста на тој објект односно на негов дел и на соседните објекти.

II. ИСПИТУВАЊЕ НА ПОЧВАТА (ТЕРЕНОТ)

1. Испитување на почвата

Член 4

Граѓата и особините на почвата се испитуваат на теренот со: истражни јами, окна, ровови, засеци, сондажни дупнатини, пенетрационо сондирање, картирање, кријна сонда, пробно оптоварување, геофизички метод и со други методи според одредбите на овој правилник.

Со испитувањето од став 1 на овој член не смее да се загрози стабилноста на самиот градежен објект односно на негов дел и на соседните објекти, ниту да се предизвикаат тешкотии при изведувањето на работите врз темелот на објектот односно на негов дел.

Член 5

Особините на почвата се испитуваат врз нарушени и ненарушени мостри, на теренот („in situ“ опити) или во лабораторија.

Член 6

Испитувањето на почвата се врши пред да почне изработката на инвестиционата техничка документација врз основа на која се гради градежниот објект односно негов дел.

Член 7

Длабочината на испитувањето на почвата се одредува според видот и распределбата на слоевите во почвата, обликот, големината и начинот на темелење, оптоварувањето на почвата на темелот, големината и значењето на градежниот објект односно на негов дел, осетливоста на објектот односно на негов дел на сталожување, и според расположивите геотехнички и други податоци за теренот на кој се врши испитувањето.

Член 8

Ако површината на темелот, специфичното оптоварување и осетливоста на градежниот објект односно на негов дел на нерамномерно сталожување се поголеми или ако носивоста на почвата паѓа со длабочината, испитувањето на почвата со сондирање се врши на поголеми длабочини.

Член 9

Длабочината на испитувањето на почвата се одредува, по правило, според образецот:

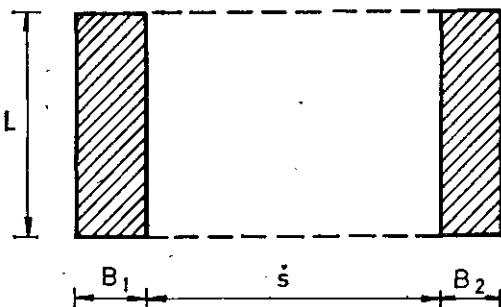
$$D_0 = p \cdot B_0$$

каде што $e: D_0$ = длабочина на испитувањето изразена во метри (m);

p = просечно специфично оптоварување на почвата на темелот изразено во килопонди по квадратен сантиметар (kp/cm^2)

B_0 = ширина на објектот односно на негов дел изразена во метри (m), мерена при дното на темелот.

Длабочината на испитувањето на почвата одредена според наведениот образец не важи, ако растојанието „ S “ на темелните стапки помеѓу два соседни зида е: $S > 2(B_1 + B_2)$, како и кај осамени сидови и столбови (слика 1).

Слика 1.

Во случајот од став 2 на овој член, длабочината на испитувањето на почвата се одредува според обрасците:

- 1) $D_0 = 2 \cdot B$, ако специфичното оптоварување на почвата на темелот е $p \leq 1 \text{ kp}/\text{cm}^2$,
- 2) $D_0 = 2 \cdot p \cdot B$, ако специфичното оптоварување на почвата на темелот е $p > 1 \text{ kp}/\text{cm}^2$,

каде што B ја означува широчината на најширокиот темел изразена во метри (m).

Член 10

Ако односот на должината на темелот спрема широчината на темелот ($L:B$) е помал од 2:1, длабочината на испитувањето на почвата се намалува за 20%.

Член 11

Ако се примена на одредбите односно обрасците од чл. 8 до 10 на овој правилник се добие длабочина на испитувањето на почвата помала од 6 метри, испитувањето на почвата мора да се изврши на длабочина од најмалку 6 метри, освен ако со испитувањето на почвата се добре до компактна карпа која се наоѓа на длабочина помала од 6 метри.

Член 12

Длабочината на испитувањето на почвата се смета секогаш од дното на темелот надолу.

Член 13

Испитувањето на почва со ископување се врши со истражни јами, истражни окна, истражни ровови и истражни засеци. Таа постапка се применува за испитување почва за позајмишта на материјал и за полесни градежни објекти.

Член 14

Испитувањето на почва во истражни јами се врши на длабочина помала од 4 метри, при што димензиите на истражната јама не смеат да бидат помали од $0,7 \text{ m} \times 1,00 \text{ m}$ мерено во дното на јамата.

Член 15

Испитувањето на почва во истражни окна се врши на длабочина поголема од 4 метри. Пречникот

на кружната основа, односно страната на квадратната основа на истражното окно, не смее да биде помала од 1m.

Член 16

Испитувањето на почва во хоризонтална насока се врши со истражни ровови или истражни засеци.

Член 17

Ако испитувањето на почва се врши со ископување, бочните страни на ископувањето мораат да се обезбедат од одронување.

Член 18

Испитувањето на почва со дупчење се врши на поголеми длабочини или под нивото на подземните води.

Пречникот на дупнатината, зависно од видот на испитувањето и големината на апаратот за испитување на ненарушени мостри во лабораторија, може да биде од 89 mm нагоре за главни и дополнителни дупнатини односно од 46 mm нагоре за информативни дупнатини.

Стабилизацијата на дупнатини се врши со зацевување, со дупчачко исплакнување или со вода. При изборот на начинот за стабилизација на дупнатини, предност има оној начин што, зависно од видот на почвата и состојбата на подземните води, предизвикува најмало нарушување на сидовите и дното на дупнатината.

Член 19

Дупчењето може да биде ударно или ротационо.

Изборот на начинот за дупчење зависи од видот, големината и осетливоста на градежниот објект; од пречникот и длабочината на дупнатината; од материјалот во кој се врши дупчење и од релативната употребливост на начинот за дупчење; од потребата за точно одредување на промените на одделни видови почва и од нивото на подземните води; од потребата за вадење ненарушени мостри односно извршување на стандардно пенетрационо сондирање или мерење со крилна сонда.

Член 20

Ударното дупчење се употребува само ако не се вадат мостри на почва и може да се користи за помошни цели при геотехничките испитувања.

Ударно дупчење не е дозволено за идентификување и класификација на материјалот од дупнатината.

Член 21

За ротационо дупчење се применуваат следните постапки:

- 1) дупчење со полна круна;
- 2) дупчење со сврдел;
- 3) дупчење со континуирано јаткување;
- 4) дупчење со исплакнување.

Член 22

Постапките за дупчење со сврдел, дупчење со полна круна и дупчење со исплакнување се применуваат врз дупчење и проширување на дупнатина помеѓу местата од кои се вадат ненарушени мостри односно се вршат испитувања „in situ“.

Член 23

Постапката за дупчење со континуирано јаткување се применува врз поголеми и осетливи градежни објекти, а може да се примени и врз сите други геомеханички сондажни испитувања.

Член 24

Испитувањето на почва со пенетрационо сондирање се врши ако од почвата што се испитува не можат да се вадат ненарушени мостри или ако ква-

литетот на мострите не е доволно сигурен за оцена на збиеноста односно на конзистентната состојба на почвата.

Член 25

Испитувањето на почва со пенетрационо сондирање се врши на еден од следните начини:

- 1) со стандардно пенетрационо сондирање;
- 2) со динамичко пенетрационо сондирање;
- 3) со статичко пенетрационо сондирање.

Член 26

Стандардното пенетрационо сондирање се врши од дното на добро исчистена дупнатина, и тоа така што цилиндерот на нормираните димензии со одредена енергија на побивање ќе се втисне во почвата во длабочина од 30,5 cm со регистрирање на бројот на ударите „N“ потребен за тоа.

За испитувањето според одредбите од овој член во покрупни некохерентни материјали се употребува цилиндер со шилец, а во пофини некохерентни и кохерентни материјали — цилиндер со нож.

Член 27

Динамичкото пенетрационо сондирање се врши со побивање прачки со шилец на врвот во почвата и со мерење на отпорноста на почвата на единицата на попречниот пресек која му се противставува на пробивањето на такви прачки.

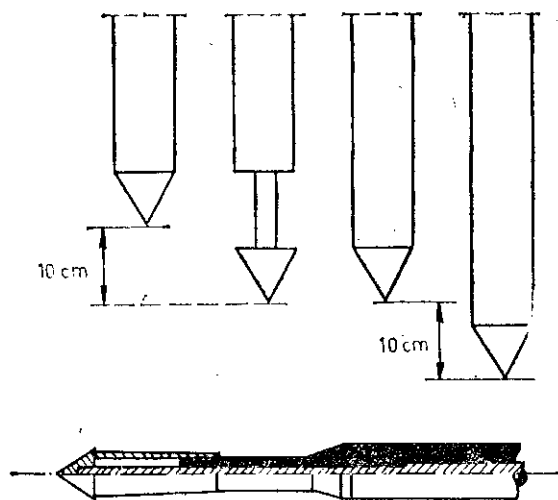
Член 28

Статичкото пенетрационо сондирање се врши со оптоварување кое расте постапно, и тоа според следниот редослед:

- 1) со втиснување шилец во длабочина од 10 cm со помош на прачка;
- 2) со втиснување цевка до спојувањето со шилецот;
- 3) со втиснување цевка и шилец заедно во длабочина од натамошни 10 cm, така што вкупното втиснување да изнесува 20 cm.

Член 29

При статичкото пенетрационо сондирање се употребува специјален шилец, ако постои можност ситните тиестопрашни материјали да предизвикаат неконтролирано зативање помеѓу прачките и цевките (слика 2).

Слика 2.

Член 30

Испитувањето на почва со статичко пенетрационо сондирање се врши за темелување на поголеми и осетливи градежни објекти, ако тие објекти се градат на почва од која не е можно на друг начин да се добијат сигурни податоци за карактеристики на почвата.

Член 31

Со крилна сонда се врши испитување на меки глиновити материјали од кои вадењето на ненарушени мостри не е сигурно или не е можно.

Член 32

Со крилна сонда се врши испитување од дното на добро исчистена дупнатина, така што крилото на сондата да се втисне за околу 30 cm во ненарушена почва.

Член 33

При картирањето се врши преглед и учување на својството на почвата во природни засеци, сидови на истражни јами, огна или ровови и на материјалот што се добива од сондажните дупнатини.

Учените својства на почвата се регистрираат во документ што се води за секоја истражна работа.

Член 34

Геофизички методи за испитување почва можат да се применат за испитување на големи површини или мошне долги потеси.

Геофизичките методи за испитување ги опфаќаат следните мерења: на електричниот отпор на почвата (геоелектрични мерења); на брзината на ширењето на еластични бранови (сейзички и микросейзички мерења); на апсорпцијата на неутронски честичи (мерење на густината и заситеноста на слоевите на почвата).

2. Утврдување на нивото и испитување на особините на подземни води

Член 35

Во текот на дупчењето односно при сондажните ископи мора да се утврди установеното ниво на подземните води.

Правилното мерење и набљудување на нивото на подземни води се врши со посебно вграден пиезометар.

Вградувањето на пиезометарот се врши заедно од хидрогеолошката граѓа на почвата, со внимателно изолирање на влијанијата од соседните слоеви на почвата.

Член 36

Мостра на подземна вода се зема од едно или повеќе места од дел на почва кој се испитува според соодветните југословенски стандарди.

Мостри на вода се земаат за одредување на агресивноста врз материјалите на темелните конструкции.

3. Прикажување на резултатите од сондирањето и испитувањето на почвата

Член 37

Резултатите од сондирањето и испитувањето на почвата се внесуваат во протокол за теренско испитување, кој ги содржи следните податоци:

- 1) назив и положба на градежниот објект;
- 2) цел на сондирањето;
- 3) назив односно име на порачувачот и име на надзорниот орган;
- 4) назив на изведувачот и име на одговорниот раководител на работите;
- 5) датум на сондирањето;
- 6) вид и ознака на сондата;
- 7) ситуациона и височинска положба на сондата;
- 8) вид и ознака на направата за сондирање;
- 9) предвидена длабочина на сондирањето;
- 10) извршена длабочина на сондирањето;
- 11) метод на работата;
- 12) вид зацевување;
- 13) вид прибор и алат;
- 14) пречник на дупчењето;
- 15) процент на извадената јатка;
- 16) начин на вадење на ненарушени мостри и тип на цилиндерот;

- 17) траење на работата;
- 18) опис на временските прилики.

Врз основа на протоколот за теренско испитување се изработуваат геотехнички и геолошки профили.

4. Земање мостри на почва за испитување во лабораторија

Член 38

За испитување мостри на почва во лабораторија, а заради запознавање на карактеристиките на темелната почва, мораат да се извадат доволен број ненарушени и нарушени мостри.

Член 39

Ненарушени мостри на почва мораат да се вадат, да се пакуваат и испраќаат така што просторната распределба на честиците (текстура) и природната содржина на влагата да останат непроменети.

Ненарушени мостри се земаат од секој вид почва, а кај подебели слоеви, по потреба, се земаат повеќе мостри.

Пречникот на ненарушена мостра што се зема зависи од големината на лабораториските апарати, со тоа што не може да биде помал од 46 mm.

Височината на мострата не може да биде помала од 180 mm.

Член 40

Ако од оправдани причини не е можно да се земе потполно ненарушена мостра, ќе се земе мостра на ненарушен материјал од која може сигурно да се утврди природната влажност на почвата.

Нарушени мостри се земаат од секој вид почва во количествата што се потребни за предвидените лабораториски испитувања.

Член 41

Мострите мораат грижливо да се пакуваат во соодветни сандаци, да се означуваат и да се испраќаат со најпогодни превозни средства по најкус пат во геомеханичка лабораторија.

5. Испитување на мостри на почва во лабораторија

Член 42

Испитувањето на мостри на почва во лабораторија се врши заради добивање елементи врз основа на кои може со доволна сигурност да се утврди носивоста и сталожувањето на почвата и нивните последици, како и заради избирање начин за изведување на темелењето за предвидениот градежен објект.

Член 43

Обемот на испитувањата на мострите на почва во лабораторија зависи од големината, трајноста и карактерот на градежниот објект; од обликот на основата на темелот; од статичкиот систем и осетливоста на сталожување; од предвидениот начин за темелење; од големината и карактерот на оптоварување врз темелите; од брзината на градењето и начинот за изведување на работите; од видот и составот на работите; од видот и составот на почвата; од хомогеноста и хетерогеноста на почвата; од геолошките услови и хидролошките прилики на почвата; од геотехничките карактеристики на одделни слоеви на почвата; од познатите податоци за темелењето и сталожувањето на соседните објекти.

Член 44

Во лабораторијата со опитите се одредуваат особините на нарушените и ненарушените мостри на почвата, и тоа: содржината на вода; специфичната

тежина на почвата; волуменската тежина на почвата; збиеноста на почвата; гранулометрискиот состав на почвата; границите на пластичноста на почвата; стивливоста со спречено бочно ширење; отпорноста на смолкнување (со опит на директно смолкнување, со опит на триаксијална компресија, со опит на едноаксијална компресија со слободно бочно ширење); содржината на органски материи; содржината на карбонати и содржината на растворливи соли, како и други особини предвидени со југословенските и странските стандарди за лабораториски испитувања на мостри на почва.

Член 45

Резултатите од испитувањето на мострите на почва во лабораторија се прикажуваат на начинот пропишан во програмата за тие испитувања, ако за прикажувањето на резултатите од испитувањата не се донесени стандарди.

III. КЛАСИФИКАЦИЈА И ИДЕНТИФИКАЦИЈА НА ПОЧВА

Член 46

Според видовите почва, природните земјени материјали се класифицираат во следните основни групи:

1) карпа — монолитна, испукана (со пукнатини, здробена) или трошлива (појако здробена, зафатена, со процес на распаѓање);

2) неврзани (некохерентни) материјали — дробина или лизарчиња (со пречник над 60 mm), чакал крупен (60—20 mm), чакал среден (20—6 mm), чакал ситен (6—2 mm), песок крупен (2—0.6 mm), песок среден (0.6—0.2 mm) и песок ситен (0.2—0.06 mm);

3) врзвни (кохерентни) материјали — прав крупен (со пречник 0.06—0.02 mm), прав среден (0.02—0.006 mm), прав ситен (0.006—0.002 mm), глина (помал од 0.002 mm), органска глина со примеса на органски супстанции (помал од 0.002 mm) и тресет.

Природните земјени материјали се состојат, по правило, од мешаница на основните групи наведени во став 1 на овој член.

Член 47

Неврзаните материјали во одделни основни групи од член 46 на овој правилник се класифицираат, според гранулометрискиот состав, во: добро гранулирани (ако во материјалот се застапени зрна од сите големини), слабо гранулирани (ако на материјалот му недостига некоја група зрна) и еднолични (ако односот помеѓу пречниците на најголемото и најмалото зрно е мал).

Врзвните материјали, според пластичноста, се класифицираат во материјали со мала, средна и висока пластичност.

Член 48

Основните видови на земјени материјали и нивните смеси се означуваат со симболи, и тоа:

1) неврзаните материјали — дробина и лизарчиња (нема симболи); чакал добро гранулиран — GW; чакал слабо гранулиран — GP; чакал едноличен — GU; чакал со пескливо глиновито врзиво — GC; чакал слабо гранулиран со поголема содржина на прав или глина — GPs или GPCs; песок добро гранулиран — SW; песок слабо гранулиран — SP; песок едноличен — SU; песок со глиновито врзиво — SC; песок слабо гранулиран со прекумерно прав или глина SFs или SFCs;

2) врзвни материјали — прав со мала пластичност — ML; прашина глина со мала пластичност — CL; органски прав и глина со мала пластичност — OL; прав со средна пластичност — MI; глина со средна пластичност — CI; органска глина со средна пластичност — OI; прав со висока пластичност — MH; глина со висока пластичност — CH; органска глина со висока пластичност — OH; тресет — Pt.

Смесите на повеќе групи материјали се нарекуваат со името на групата што е најмногу застапена во смесата. Материјалите на граница помеѓу две групи се означуваат со симболот на тие групи (на пр. CL/CI).

Член 49

Неврзаните материјали, според влажноста, се класифицираат во суви, малку влажни и заситени со вода.

Неврзаните материјали, според порозитетот, се класифицираат во мошне збиени, збисни, средно збиени и растресити.

Врз основа на резултатите од стандардното пенетрационо сондирање, неврзаните материјали, според збиеноста, се делат на мошне збиени (N поголеми од 50), збиени (N помеѓу 30 и 50), средно збиени (N помеѓу 10 и 30), растресити (N помеѓу 4 и 10) и многу растресити (N помалку од 4) каде што „N“ е број на ударите според член 26 од овој правилник.

Член 50

Врзивните материјали, според влажноста и консолидацијата, се класифицираат во тврди, полутврди, тешко гмечливи, лесно гмечливи и житки.

Врзивните материјали, според коефициентот на порите, се класифицираат во мошне малку порозни, малку порозни, средно порозни, појако порозни и многу порозни.

IV. ГЕОТЕХНИЧКИ КАТАСТАР

Член 51

Геотехничкиот катастар се формира во согласност со важечките прописи и со одредбите од овој правилник. Геотехничкиот катастар мора, врз основа на податоците што ги содржи, да овозможи оценување на особените на почвата во одредено пошироко подрачје.

Член 52

Геотехничкиот катастар опфаќа: податоци за сите видови инженерско-геолошки, хидрогеолошки и геофизички истражувања на почвата; податоци за сите изведени геомеханички испитувања на почвата (лабораториски и теренски испитувања) и геомеханички пресметки; податоци за темелење на сите видови градежни објекти; податоци за набљудување на сталожувањето, наклонување и поместување на објекти и терен; геотехнички студии на одделни проблеми.

Член 53

Геотехничкиот катастар мора да ги содржи систематски средени и обработени сите присобрани податоци, што на барање од странките се даваат на увид.

V. НАБЉУДУВАЊЕ НА СТАЛОЖУВАЊЕТО НА ГРАДЕЖНИ ОБЈЕКТИ

Член 54

Сталожувањето на поголеми градежни објекти се регистрира систематски во текот на градењето, а по потреба и за време на постоењето и експлоатацијата на објектот.

Кај поголеми објекти со поголемо специфично оптоварување на почвата истовремено се набљудуваат и регистрираат и сталожувањата на соседните објекти и на самата почва, хоризонтално поместување на темели и почва, завивање на темели и други деформации.

Член 55

Сталожувањето треба да се набљудува особено: во текот на градењето — при секое карактеристично зголемување на оптоварувањето по довршувањето на секој или секој втор кат на зградата; при градењето на нови соседни објекти; по посилна осци-

лација на нивото на подземни води; по вонредни природни или вештачки влијанија (поради земјотрес, експлозија, побивање шипови, дополнително зголемување на влажноста на црноземна почва во темелите); при надзидување згради како и во други слични случаи.

Член 56

Сталожувањето мора да се набљудува: кај градежните објекти за кои е пресметано сталожување поголемо од 5 см и кај сите поголеми објекти темелени врз послаба почва.

Член 57

Набљудување на сталожувањето мора да се предвиди и да се обработи во главниот проект на градежниот објект.

VI. СИЛИ КОИ ДЕЈСТВУВААТ ВРЗ ТЕМЕЛИТЕ (ОПТОВАРУВАЊА)

1. Општа одредба

Член 58

Силите што дејствуваат врз темелите се класифицираат во главни, дополнителни и посебни оптоварувања според прописите што важат за пресметување на предвидениот градежен објект.

Во главните оптоварувања спаѓаат: сопствената тежина на објектот, корисното оптоварување, хидростатичкиот притисок и носечката сила, хидродинамичкиот притисок и порниот натпритисок, активниот притисок на почвата, притисокот на мирување на почвата, како и отпорот на почвата (пасивен притисок).

Во дополнителните оптоварувања спаѓаат: капиларниот притисок, притисокот од замрзнување, влијанијата од ползењето на почвата и од набобрувањето на почвата, сеизмичките и динамичките влијанија.

Во посебните оптоварувања спаѓаат: лачното дејство во почвата и други влијанија што се јавуваат по исклучок.

2. Главни оптоварувања

Член 59

Постојаните сили што произлегуваат од сопствената тежина на градежниот објект и почвата се добиваат од податоците за волуменските тежини и за волумените на одделни елементи на конструкцијата на објектот. Тие дејствуваат вертикално надолу и мораат да се земат предвид при сите пресметувања во врска со темелувањето на конструкцијата.

Член 60

Силите од корисното оптоварување на градежниот објект се одредуваат според соодветните прописи или според прибавените податоци за предвидениот објект. Корисното оптоварување може да дејствува трајно, моментално и повремено, и мора да се земе предвид при пресметувањето на дејството на корисното оптоварување.

Член 61

Хидростатичкиот притисок и носечката сила се јавуваат во порите на почвата заситена со вода и дејствуваат врз сите страни еднакво, а вертикално врз површината која не пропушта вода. Хидростатичкиот притисок мора да се земе предвид во склопот на главните оптоварувања, ако темелот на градежниот објект се наоѓа под нивото на подземната вода.

Член 62

Хидродинамичкиот притисок (филтрационен притисок) се јавува во порите на почвата во која пос-

тои движење на подземна вода и е сразмерен на градиентот на филтрациониот тек на подземната вода во набљудуваната точка на почвата.

Хидродинамичкиот притисок дејствува врз честичите на почвата како сила на масата во правец на движењето на подземната вода.

Член 63

Порниот натпритисок се јавува во порите на почвата исполнети со вода и има хидростатички карактер.

Во заситена почва порниот натпритисок се состои од хидростатичката компонента одредена во член 61 на овој правилник и од натпритисокот што се јавува во стивлива почва како последица од промената на оптоварувањето на почвата.

Во незаситена почва натпритисокот на воздухот во порите може да се разликува од натпритисокот на водата. При постојано оптоварување на почвата порниот натпритисок опаѓа со време поради истиснување на водата од порите на почвата. Порниот натпритисок се јавува првенствено во стивлива почва со мала пропустливост.

Член 64

Активниот притисок е најмал можен притисок со кој почвата дејствува врз градежниот објект или врз темелите. Тој настанува по деформацијата или попуштањето на конструкцијата, поради што големината зависи од можноста за деформирање на масата на почвата која го остварува тој притисок до постигањето на активна пластична рамнотежа.

Големината, правецот на дејството и распределбата на активниот притисок се одредуваат според признаени теоретски или емпирички методи, кои ја земаат предвид можноста за деформирање на конструкцијата.

Член 65

Притисокот на мирување е притисок што дејствува врз контактната површина на почвата со конструкцијата или со темелот, ако не се јавуваат поместувања на таа површина. Големината на притисокот на мирување се пресметува според признаени теоретски или емпирички методи.

Член 66

Отпорот на почвата (пасивен притисок) е најголем можен отпор со кој масата на почвата му се противставува на поместувањето или деформацијата на конструкцијата или на темелот. Тој настанува во полна големина само ако е овозможено доволно големо поместување на темелот на конструкцијата на градежниот објект.

Големината, правецот на дејството и распределбата на отпорот на почвата се одредуваат според признаени теоретски или емпирички методи, кои ја земаат предвид најнеповолната форма на лизгавите површини во согласност со можноста за поместување на конструкцијата или на темелот.

3. Дополнителни оптоварувања

Член 67

Силите од дополнителните оптоварувања се земаат при потполна анализа на темелењето според соодветните прописи за предвидените објекти. Ако големината на дополнителното оптоварување е блиску до големината на корисното оптоварување или сопствената тежина, дополнителното оптоварување мора да се внесе во сметката во сите фази на анализата на темелењето.

Член 68

Капиларниот притисок се јавува во порите на почвата заситена со вода која се наоѓа над нивото

на подземната вода и дејствува како сила на масата. Големината на капиларниот притисок зависи од релативната влаж на воздухот и од височината на капиларното качување на водата во почвата, а се одредува со мерења и испитувања.

Член 69

Притисокот од замрзнување се јавува во почвата при температура под 0°C, ако се порите потполно или делумно исполнети со вода. Големината на притисокот од замрзнување зависи од степенот на замрзнатоста и се одредува со мерења и испитувања.

Член 70

Ползењето на почвата настанува поради вискозните деформации во глиновита почва. Ползењето на почвата е предизвикано од релаксацијата на напонот при постојана деформација, а лесната деформација на оптоварените зрна на почвата при постојаното оптоварување. Силите од дејството на ползењето на почвата се одредуваат ако можат да влијаат врз конструкцијата на градежниот објект и врз темелите.

Член 71

Набаврувањето е зголемување на волуменот на почвата поради зголемувањето на содржината на водата во почвата или растоварувањето и е ограничено на глинена почва.

Силите на набаврувањето можат да предизвикаат зголемен притисок врз темелите на конструкцијата, ако се спречени деформации на темелите.

Член 72

Големината и правецот на дејството на сеизмичките и динамичките сили зависат од влијанијата што ги предизвикуваат. Силите на сеизмичкото и динамичкото дејство се земаат предвид во согласност со прописите за пресметување на односите конструкции. Големината и правецот на дејството на сеизмичкото и динамичкото влијание се одредуваат според прописите за оптоварување на конструкциите, или врз основа на расположивите податоци на мерењата и извршените испитувања или други податоци.

Динамичките влијанија настануваат поради наглите промени на оптоварувањето од периодични или непериодични ударни сили, експлозии, вибрации на масите или елементите на конструкцијата што се пренесуваат на темелот и почвата.

1. Посебни оптоварувања

Член 73

Лачното дејство во почва настанува во посебни случаи на деформација на почвата, како последица од смолкнувачките напони на границите на масата на почвата што се наоѓа во состојба на гранична рамнотежа. Лачното дејство влијае врз распределбата и врз големината на притисоките на граничните површини на масата на почвата.

Лачното дејство се зема предвид ако во комбинација со други сили дава неповолно оптоварување.

5. Дозволени оптоварувања

Член 74

Дозволеното оптоварување на почвата се одредува според опасноста од сломот на почвата, како и според дозволеното стајокување на градежниот објект.

Член 75

Дозволеното оптоварување на правоаголен темел во основата се смета за сломот на почвата според следниот образец:

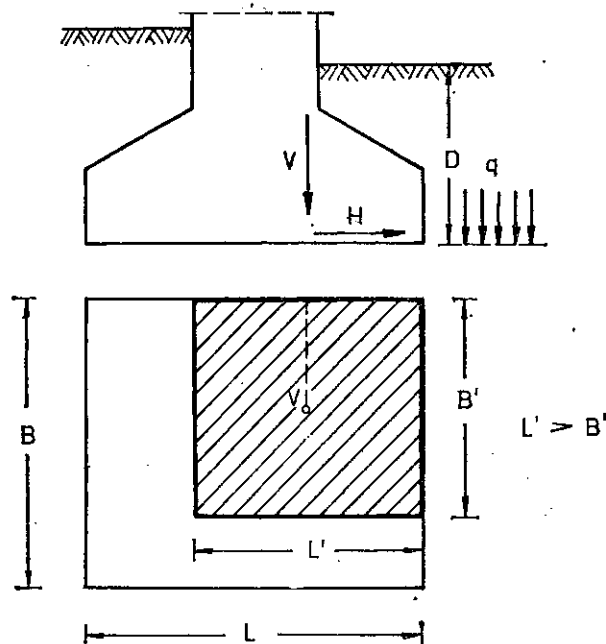
$$P_a = \frac{Q}{A'} = \frac{\gamma'}{2} B' N_{\gamma} s_{\gamma} i_{\gamma} + (c_m + q \tan \varphi_m) N_{c s c i} + q$$

каде што е:

Q_c = вкупно вертикално дозволено оптоварување на темелот;

A' = корисна површина на темелот, т.е. оној дел од вкупната површина на основата на темелот што е центрички оптоварен со резултантната сила;

$A' = B' L'$ (слика 3)

Слика 3.

B и L = ширина и должина на вкупната површина на темелот A ;

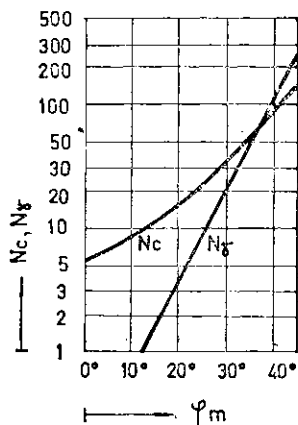
γ' = ефективна волуменска тежина на почвата под нивото на темелното дно (т.е. волуменска тежина намалена за големината на носечката сила доколку постои);

q = најмало ефективно оптоварување во нивото на темелното дно покрај темелот (слика 3);

φ_m = дозволен мобилизиран агол на отпорноста на смолкнување, кој се пресметува на следниот начин:

$$\operatorname{tg} \varphi_m = \frac{\operatorname{tg} \varphi}{F_\varphi}$$

каде што φ е агол на отпорноста на смолкнување, а F_φ соодветен фактор на сигурноста.

слика 4

N_γ и N_c се фактори на носивоста за централно и вертикално оптоварен бескраен појас ($L \rightarrow \infty, B = B' = \text{конст}$), зависни од големината на дозволе-ниот мобилизиран агол на отпорноста на смолкнување (φ_m), кои се дадени во дијаграмот на сликата 4;

C_m = е дозволен мобилизиран кохезија, одредена со равенката:

$$C_m = \frac{C}{F_c}$$

каде што c е кохезија (цврстина на смолкнување кај нулевиот нормален напон), а F_c соодветен фактор на сигурноста;

s_γ и s_c се фактори на обликот, зависни од односот

$\frac{B'}{L'}$ (ширина спрема должина на темелот), а се

одредуваат според обрасците:

$$s_\gamma = 1 - 0,40 \frac{B'}{L'}$$

$$s_c = 1 + 0,20 \frac{B'}{L'}$$

d_c е фактор на длабочината, зависен од односот $\frac{D}{B}$

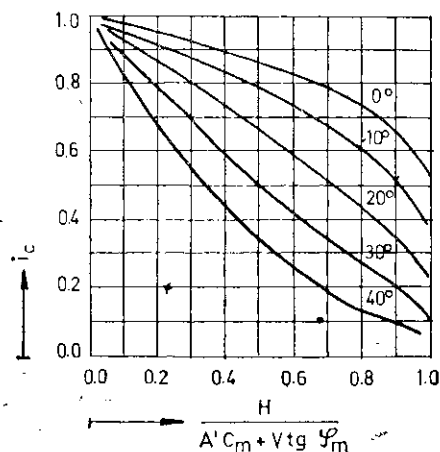
(длабочина спрема ширина на дното на темелот); за плитки темели ($D < B$) факторот d_c се пресметува според следниот образец:

$$d_c = 1 + 0,35 \frac{D}{B'}$$

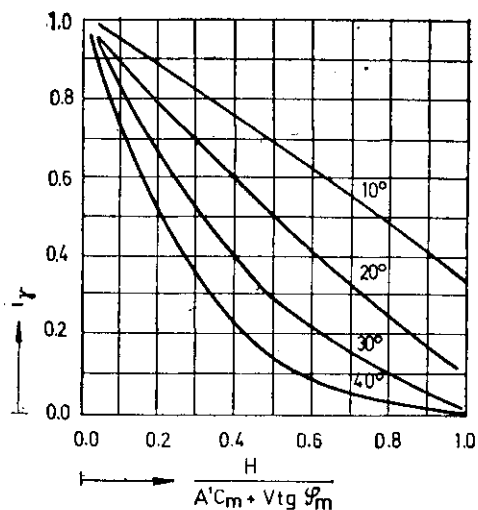
i_γ и i_c се фактори на наклонот на силата, зависни од аголот φ_m и од односот:

$$\frac{H}{A' C_m + V \operatorname{tg} \varphi_m}$$

каде што H и V се хоризонтална односно вертикална компонента на резултантната сила што дејствува врз дното на темелот (факторите i_γ и i_c се дадени на дијаграмите на сликите 5 и 6. Тој образец не може да се примени за длабоки темелења ($D > B'$).

Слика 5

Слика 6

Член 76.

Ако темелното дно не е во правоаголна форма, се применува образецот од член 75 на овој правилник за правоаголна ефективна површина во која

се трансформира фактичната површина под следните услови:

1) ефективната површина се формира како радијално симетрична површина така што резултатата да е во тежиштето на таа радијално симетрична површина;

2) ефективната површина се претвора во правоаголник со исто тежиште, со исти главни оски на инерцијата, со еднаква површина (BL) и со приближно еднаков однос на должината спрема широчината (L : B).

Член 77

Факторите на сигурноста се одредуваат според функционалноста и статичкиот карактер на градежниот објект, опсегот на изведените истражни работи и рамномерноста или нерамномерноста на составот на почвата во интервали за $F\phi = 1,2$ до $1,8$ (просечно $1,5$) и за $F_c = 2,00$ до $3,00$ (просечно $2,5$). Силите на оптоварувањето се множат со факторите на сигурност според соодветните прописи.

Член 78

Ако е почвата некохерентна, во образецот од член 75 на овој правилник кохезијата е $C_m = 0$, а аглиите на отпорноста на смолкнување C односно ϕ_m и соодветните фактори на носивоста $N\gamma$ и $tg \phi_m \cdot N_c$ се во интервалот според следната табела:

Ситен и среден песок	Релативна збиеност		ϕ_m за $F\phi = 1.5$		$N\gamma$ $tg \phi_m \cdot N_c$			Крупен песок и чакал
збиеност	(D _r)	ϕ			(D _r)			збиеност
Растресит	0,35	31°30'	22°10'	5,1	7,0	—		Растресит
Средно збиен	0,65	34°30'	24°30'	7,5	9,1	0,35		Средно збиен
Збиен	0,85	38°	27°30'	12,2	13,0	0,65		Збиен
Многу збиен	1,00	42°30'	31°30'	22,8	21,0	0,85		Многу збиен

Член 79

Силата на носењето по довршената консолидација, ако е почвата кохерентна, се добива според образецот од член 75 на овој правилник со вредностите c_m и ϕ_m што им одговараат на ефективните напони.

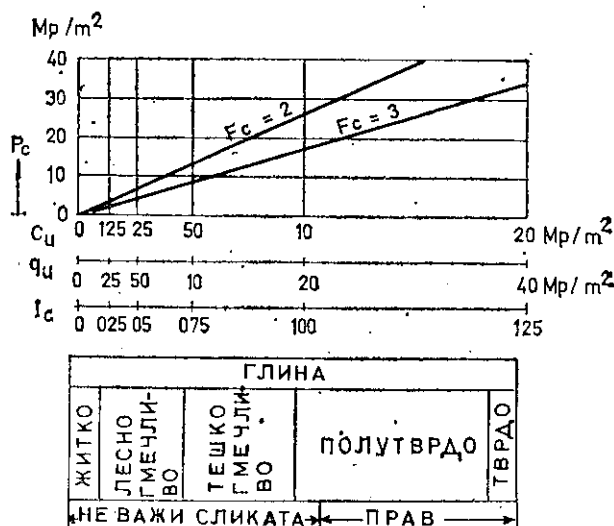
Ако степенот на консолидацијата не се смета посебно, силата на носењето во почетната фаза на консолидација се смета со вредностите c и ϕ (со редукција на c_m и ϕ_m) што се добиваат со триаксијални опити на недренирани мостри зависно од тоталните напони.

Член 80

Ако отпорноста на смолкнувањето на кохерентната почва се одредува со моноаксијални опити на цврстина $q_u = 2 c_u$, или со крилна сонда, а не се дава посебен доказ за поинаква интерпретација, во образецот од член 65 на овој правилник се зема $\phi = 0$. Во тој случај се користат при пресметувањето вред-

ностите $P_0 = c_m \cdot N_c = \frac{c_u}{F_c} N_c$ од дијаграмот на слика-

та 7. На таа слика со скалите за отпорност на смолкнување, односно $q_u = 2c_u$ е дадена и апроксимативна скала за индексот на конзистенцијата I_c .

Слика 7

Член 81

За прашна почва за $I_c < 0,80$ податоците од дијаграмот на сликата 7 од член 80 на овој правилник можат да се применат само врз основа на непосредно испитуваните вредности на отпорноста на смолкнување c .

Член 82

Ако темелната почва во длабочини до 2 В е од хетероген состав, при пресметувањето на дозволеното оптоварување според образецот од член 75 на овој правилник се земаат карактеристиките ϕ односно c на најнеповолниот слој, или се посебна анализа на стабилноста се докажува усвоеното дозволено оптоварување.

Член 83

За зголемување на дозволеното оптоварување на кохерентна почва се земаат предвид и на делумната консолидација на почвата под ниво оптоварување, треба да се изврши анализа на стабилноста на темелот со оглед на ефективните напрегања во поединечните фази на градењето, или на друг соодветен начин да се докажат усвоените вредности.

За зголемување на дозволеното оптоварување во поглед на позволеното влијание на соседните темели и подрумки плочи, треба влијанието на таквите темели и плочи да се докаже со посебна сметка.

Член 84

Дозволеното оптоварување во поглед на опасноста од слом на почвата може да се одреди и врз основа на други научно усвоени обрасци и сметачки методи.

Член 85

Вредностите на дозволеното оптоварување во поглед на опасноста од слом на почвата, одредени според чл. 75 и 84 на овој правилник, треба да се споредат со вредностите на дозволеното оптоварување на почвата спрема сталожувањето на градежниот објект предвидено во чл. 91 до 107 на овој правилник.

Како дозволено оптоварување треба да се земе помалата вредност пресметана според став 1 на овој член.

Член 86

Вредностите на дозволените оптоварувања на почва што произлегуваат од образецот од член 75 на овој правилник важат, ако при статичкото пресметување се земаат предвид главните и дополнителните оптоварувања.

Ако се земаат предвид само главните оптоварувања, добиените вредности се намалуваат за 20%. Ако, покрај главните и дополнителните оптоварувања, се земаат предвид и посебните оптоварувања, добиените вредности за сумарно дејство на оптоварувањата можат да се зголемат за 10% под услов да се змени коефициентите на сигурност $F_s \geq 1,5$ или $F_s \geq 2,5$.

Член 87

Ако резултатата на притисокот во дното на темелот излегува од јатката на пресекоот, а напоните во дното на темелот го задоволуваат образецот од член 75 на овој правилник за корисната површина на темелот А, треба да се докаже дека оптоварувањето може да се пренесе во почвата без деформации кои можат да ја загрозат статичката сигурност или функционалноста на градежниот објект. Кај директното темелење ексцентрицитетот (оддалеченост на резултатата од тежиштето) не смее, по правило, да преминува $3/10$ од широчината на темелот мерено во правец на ексцентрицитетот.

Член 88

Ако се земаат предвид само главните оптоварувања, резултатата на притисоките не смее да излегува од јатката на пресекоот.

Член 89

Кај градежен објект чие тежиште се наоѓа високо над котата на темелот (резервоари за вода, опаци) не смее резултатната сила да излегува од јат-

ката на пресекоот ниту ако покрај главните оптоварувања се земаат и дополнителните оптоварувања.

Член 90

Ексцентрицитетот на резултатата на контакто со почвата кај објектите од член 89 на овој правилник не смее да биде поголем од $1/18$ од широчината на темелот, мерено во правецот на ексцентрицитетот, ако главното дозволено оптоварување, земајќи го критериумот на сталожување, е помало од 20 Mr/m^2 , и не смее да биде поголем од $1/12$ од широчината на темелот ако главното дозволено оптоварување е поголемо од 20 Mr/m^2 .

6. Дозволено оптоварување на почва во поглед на дозволеното сталожување на градежниот објект

Член 91

Сталожувањето на почва под влијание на оптоварувањето се одредува според начинот на пренесување на оптоварувањето во почвата, составот на слоевите и нивните геотехнички карактеристики, како и според статичкиот и функционалниот карактер на градежниот објект.

Член 92

Сталожувањето на градежен објект се состои од:

- 1) сталожување ϕ , поради деформација при непроменет волумен;
- 2) сталожување ϕ , поради почетно намалување на порите исполнети со воздух;
- 3) сталожување ϕ , поради намалување на волуменот на порите исполнети со вода во фазата на примарна консолидација;
- 4) сталожување ϕ , поради намалување на волуменот на порите во фазата на секундарна консолидација.

Член 93

Вкупните сталожувања ϕ се сметаат според методите што се изведуваат според класичната теорија на еластичноста (за ν — Poisson-овиот коефициент еднакво или помалку од 0,50), или според модифицираните теории на еластичноста што го земаат предвид-линеарното зголемување на модулот на деформацијата со длабочината или еластична анизотропност на полупросторите.

При комбинацијата на пресметаните сталожувања ϕ со сталожувањата ϕ_s и ϕ_d , можат сталожувањата ϕ да се редуцираат според современите искуства и научните достигнувања.

Член 94

Ако за пресметување на вкупното сталожување се применуваат методи, обрасци и дијаграми, кои се засноваат врз интеграција на деформациите од концентрирана сила, во сметката се внесуваат деформациони модули што им одговараат на интергрануларните напони, а се одредуваат врз основа на триаксијалните консолидациони опити или резултатите од пробните оптоварувања. Деформационските модули можат да се оценат и од модулите на стивливоста одредени од едометарските опити според равенката:

$$E = \left(1 - \frac{2\nu^2}{1 - \nu}\right) M_s, \text{ односно за } \nu = 0,3 : E = 0,75 M_s.$$

Член 95

Сталожувањето на почва заситена со вода поради деформациите при непроменет волумен се смета според решенијата што се добиени со интеграција на деформациите според Boussinesq-овите равенки за полупростор со $\nu = 0,50$. Деформационските модули со кои се сметаат сталожувањата се одредуваат од недренирани триаксијални опити за состојбите на тоталните напони што приближно им одговараат на напоните во почвата.

Член 96

Ако за пресметување на вкупното сталожување се применуваат методи, обрасци и дијаграми за вертикални напрегања што се добиени со интеграција на напоните за концентрирана сила, во сметката се внесуваат, за соодветни интервали на напоните, специфични деформации што ги покажуваат едометарските опити или модулите на стивливост M , што се изведуваат од нив.

Член 97

Одвојувањето на деформациите σ_v , σ_h и σ_v и нивниот временски развој се вршат според методите изведени врз основа на теоријата на консолидација.

Член 98

Кај нормален, непреконсолидиран, заситен кохерентен материјал со средна пластичност или цврсто пластичен, како и кај заситен збиен песок и чакал, доволно е да се сметаат само деформациите поради намалување на порите исполнети со вода.

Член 99

За апроксимативни информативни сметки можат да се усвојат модулите на стивливост според збиеноста на некохерентните материјали и спрема коизистенцијата (односно монооксијалната цврстина) на кохерентните материјали во интервали според следната табела:

Некохерентни материјали		Релативна збиеност D_r	Модул на стивливост M , kp/cm^2
Ситен и среден песок	растресит, средно збиен,	помалку од 0,35	помалку од 75
	збиен и многу збиен	0,35 до 0,65 над 0,65 до 0,85 над 0,85 до 1,00	75 до 150 над 150 до 300 над 300
Крупен песок и чакал	растресит, средно збиен,	помалку од 0,35	помалку од 150
	збиен и многу збиен	0,35 до 0,65 над 0,65 до 0,85 над 0,85	150 до 300 над 300 до 600 над 600
Кохерентни материјали		Индекс на коизистенцијата I_c	Модул на стивливост M , kp/cm^2
Глини*)	Житка, лесно гмечлива, тешко гмечлива	помалку од 0,25	помалку од 5
		0,25 до 0,75 над 0,75 до 1,00	5 до 20 над 20 до 50
Глини и правози	полутврди и тврди	над 1,00 до 1,25	100 до 200
		над 1,25	над 200

*) За правози со I_c помалку од 0,75 се препорачуваат за 25% пониски вредности.

Член 100

При сметањето на сталожувањето треба да се одвојат реверсибилните деформации во подрачјето на напоните што постоеле во почвата пред почетокот на ископот од деформациите во подрачјето на додатните напони од оптоварувањата на градежниот објект.

Член 101

Деформациските модули односно модулите на стивливост кај нормално консолидирани наслојки во подрачјето на реверсибилните напони се битно поповолни и се разликуваат од модулите кај првото оптоварување од чл. 98 и 99 на овој правилник.

Член 102

Ексцентрицитетот на оптоварувањата во сметката на сталожувањето се зема до длабочината која е еднаква со димензијата на темелот во правецот на ексцентрицитетот. Во поголеми длабочини, сталожувањата можат да се сметаат како за рамномерна поделба на притисоците врз основата на темелот.

Член 103

Во малку пропустлива кохерентна почва, можат во сметката на сталожувањата да се занемарат оптоварувањата чие вкупно дејство е кратко во споредба со времето на консолидацијата.

Член 104

За одредување големини на дозволените сметачки сталожувања мораат да се земат предвид следните фактори:

- 1) рамномерноста во составот на почвата;
- 2) распределбата на оптоварувањата на почвата;
- 3) статичкиот карактер на градежниот објект;
- 4) функционалноста на градежниот објект;
- 5) временскиот развој на консолидацијата;
- 6) цврстината и армирањето на конструкцијата на темелот.

Член 105

За одредување разлика во сталожувањето на конструкцијата на темелот на разни места мораат да се земат предвид следните фактори:

- 1) нерамномерноста во составот на почвата;
- 2) нерамномерноста на оптоварувањата;
- 3) цврстината на градежниот објект и на темелот.

Член 106

Кај флексибилните темелни ленти или темелите самци од статички одредени конструкции (на почва без особени хетерогености во составот и на меѓусебна оддалеченост на одделни темели поголема од 7 m) можат да се дозволат големини на диференцијални сталожувања, и тоа: околу 50% апсолутни сметачки сталожувања на некохерентна почва и околу 25% апсолутни сметачки сталожувања во кохерентна почва.

Член 107

Ако дозволените апсолутни и релативни сметачки сталожувања не се докажуваат посебно со детална анализа на сталожувањата на конструкцијата на темелот и на градежниот објект, се дозволуваат сметачки сталожувања на некохерентна почва најмногу 2,5 cm, а на кохерентна почва најмногу 5 cm.

7. Избор на дозволено оптоварување на почвата

Член 108

При одредувањето на дозволено оптоварување на почвата паралелно се земаат предвид критериумите на опасноста од слом на почвата според одредбите на чл. 74 до 90 од овој правилник и критериумите на дозволени сталожувања според одредбите на чл. 91 до 107 од овој правилник.

Како дозволено оптоварување се зема помалата вредност добиена врз основа на наведените критериуми.

Член 109

Согласно со одредбите на чл. 74 до 107 од овој правилник одредени се дозволените оптоварувања во табелата од член 110 на овој правилник.

Вредностите дадени во табелата можат да се применуваат непосредно само врз означените широчини на темелот B и врз означените надворешни минимални оптоварувања q во рамнина на стапката на темелот (согласно со објаснението за q на сликата 3 и во член 75) под следните додатни услови:

1) ако е почвата составена од приближно хоризонтални слоеви со слични геотехнички карактеристики до длабочината:

$$d = \beta \times p \times B \text{ (во метри),}$$

каде што е:

$$\beta = 0,25 \text{ кај лентести темели;}$$

$$\beta = 0,15 \text{ кај квадратни темели;}$$

p = просечно додатно оптоварување во стапката на темелот (оптоварување од објектот намалено за првобитниот притисок во почвата) во Mr/m^2 .

Ако p е помало од 20 Mr/m^2 , се зема дека е $p = 20 \text{ Mr/m}^2$;

B = широчина на најширокиот темел во метри;

2) ако опното растојание помеѓу соседните темели е еднакво или поголемо од $c = 20 \times B$ (според ознаките под 1);

3) ако ексцентрицитетот на резултантното оптоварување не е поголем од $1/18$ од широчината на темелот мерено во правец на ексцентрицитетот.

Член 110

Дозволените оптоварувања за некохерентна почва можат да се земат под условите од член 109 на овој правилник, а според следната табела:

Среден и ситен песок	Дозволено оптоварување на почвата p_d во темелна стапка за оптоварување q според сликата 1					Крупен песок и чакал
Збиеност	Релативна збиеност (D_r)	За q во Mr/m^2			Релативна збиеност (D_r)	Збиеност
		1	2	4		
		p_d во Mr/m^2				
Растресит	0,00					
Средно збиен	0,35	10	14	18	0,00	Растресит
	0,65	15	25	32	0,35	
Збиен	0,85	21	36	60	0,65	Средно збиен
	1,00	33	59	80	0,85	
Многу збиен					1,00	Многу збиен

Вредностите означени во табелата од став 1 на овој член се користат така што во статичката сметка се внесуваат главните и додатните оптоварувања, при што е дозволено сталожување $q_d = 2,5 \text{ cm}$, широчина на темелот $B = 80 \text{ cm}$, а нивото на подземната вода е пониско од стапката на темелот за повеќе од B .

Интерполацијата на вредностите p_d по D_r и q е линеарна.

Член 111

Во интервалот на оптоварувањата q (слика 3) од 1 до 4 Mr/m^2 можат да се применат вредностите означени во табелата од член 110 на овој правилник за широчините B' од 0,80 до 1,60 m според апроксимативното правило дека на одреден производ $B' \times q$ (ознаки според сликата 3) му одговара вкупното дозволено оптоварување $P_d = p_d \times B'$.

Член 112

Ако височинската разлика помеѓу стапката на темелот и нивото на подземната вода е помала од широчината на темелот, вредностите означени во табелата од член 110 на овој правилник се намалуваат за 5 Mr/m^2 .

Член 113

Ако во статичката сметка се внесени само главните оптоварувања, вредностите означени во табелата од член 110 на овој правилник се намалуваат за 20%.

Член 114

Ако во статичката сметка се внесени и посебните оптоварувања според член 73 на овој правилник, вредностите означени во табелата од член 110 на овој правилник можат за додатното дејство на тие оптоварувања да се зголемат за 20%, при што треба да се контролира да не бидат во сметката без тие посебни оптоварувања преческорени вредностите од табелата.

Член 115

Под условите одредени во член 109 на овој правилник и во табелата од член 110 на овој правилник, можат да се земат за кохерентна почва дозволените оптоварувања според следната табела:

Глини	p_c		Правови	
	I_c	Mr/m^2	I_c	конзистенција
Конзистенција	0,00			
Житка				
Лесно гмечлива	0,25	2		
Тешко гмечлива	0,75	10	0,75	Тешко гмечлива
Полутврда	1,00	20	1,00	Полутврд
Тврда	(1,25)	40	(1,25)	Тврд

Вредностите означени во табелата од став 1 на овој член се користат така што во статичката сметка се внесуваат главните и додатните оптоварувања, при што е дозволено сталожување $q_d = 2,5 \text{ cm}$, широчината на темелот до 80 cm , а дозволеното оптоварување $p_d = p_c + q$ (слика 3).

Член 116

За широчината B помеѓу 80 до 160 cm и за дозволените сталожувања q_d поголеми од $2,5 \text{ cm}$ може

да се пресмета дозволеното оптоварување p_d на кохерентна почва според образецот:

$$p_d = \frac{32 q_1}{B} p_c + q$$

каде што p_c се вредностите од табелата од член 115 на овој правилник, а B е изразен во см.

За коефициентите $\frac{32 q_1}{B}$ поголеми од 1, овој

образец не смее да се примени.

Член 117

Одредбите на чл. 113 и 114 од овој правилник се однесуваат и на примената на табелите односно на обрасците од чл. 115 и 116 на овој правилник.

8. Пробно оптоварување

Член 118

Пробно оптоварување може да се врши за одредување на дозволеното оптоварување на почва на тој начин што од кривата линија на вкупното стапложување како функција на оптоварувањето ќе се одредат модулите на деформацијата на оптоварената почва и карактеристиките на смолкнување активизирани во фазата на слом. Добиените вредности се внесуваат во сметката на дозволеното оптоварување со оглед на дозволеното стапложување според одредбите од чл. 91 до 107 на овој правилник, како и во сметката на дозволеното оптоварување со оглед на опасноста од слом според одредбите од чл. 74 до 90 на овој правилник.

Член 119

Ако пробното оптоварување е вршено на квадратни плочи со страна B или на кружни плочи со пречникот D и ако е најмалку до длабочина 1,5 B односно 1,5 D , почвата од ист состав, модулите на деформацијата E за поединечни степени на оптоварувањето Δp и соодветните стапложувања Δq се одредуваат според обрасците:

$$E = 0,82 \Delta p \frac{B}{\Delta q}, \text{ односно } E = 0,71 \Delta p \frac{D}{\Delta q}.$$

Член 120

Пробното оптоварување, по правило, може да се врши за одредување на стивливоста и отпорноста на смолкнување само на некохерентна (песоклива или чакална) почва чија пропустливост е доволна да можат и за време на пробното оптоварување и во време на градењето во целина да се развијат напоните во почвата како ефективни напрегања. На кохерентна почва пробните оптоварувања можат да дадат податоци за силата на носењето со оглед на опасноста од слом на почвата, во условите на стабилноста на темелот непосредно по доградбата, само ако оптоварувањата се краткотрајни односно ако степенот на консолидацијата под пробната плоча на длабочина од околу 1/2 B му одговара на степенот на консолидацијата под темелот во фазата на доградувањето. Податоци за стивливоста на кохерентна почва можат да се добијат со помош на пробно оптоварување само ако оптоварувањето е доволно долготрајно да се развие консолидацијата. Пробни оптоварувања на кохерентна почва се применуваат само по исклучок и за посебни цели.

Член 121

Пробни оптоварувања се вршат на квадратна или кружна површина чии страници односно пречник се 40 см или повеќе, а по исклучок најмалку 1000 см².

9. Хоризонтално оптоварување

Член 122

Односот H спрема V помеѓу тангенцијалното и нормалното оптоварување во стапката на плитките темели не смее да биде поголем од $\frac{\tan \delta}{F}$ т. е.:

$$\frac{H}{V} \leq \frac{\tan \delta}{F}$$

каде што δ е агол на триењето помеѓу бетонот и почвата, а F коефициент на сигурност. Минималните вредности за F се:

$F =$ еднакви или поголеми од 1,5 (1,8) за чекална и песоклива почва.

$F =$ еднакво или поголемо од 2 (2,5) за глиновита почва.

Првите вредности важат за вкупното дејство на сите сили вклучувајќи го и земјотресот, а вредностите во заградата само за дејството на главните оптоварувања.

При одредувањето на аголот δ треба да се земе предвид мазноста на контакната бетонска површина. Ако височината на бранот на нерамна површина е поголема од двојниот дијаметар на најголемото зрно на почвата, за δ може да се усвои аголот на внатрешното триење на почвата.

Член 123

Ако градежниот објект е статички или функционално осетлив на хоризонтални поместувања, ќе се пресмета или процени и тангенцијалното поместување на темелот. Тангенцијалното поместување настанува поради деформација на почвата под темелот и поради тангенцијалните поместувања на контактот.

10. Длабоки темели

Член 124

Под длабоки темели се подразбираат оние темели кај кои односот помеѓу длабочината на темелот и широчината на темелот е поголем од 4:

$$\frac{D}{B} > 4$$

Врз длабоките темели не се применуваат одредбите од чл. 79 и 90 на овој правилник за ексцентричните оптоварувања, како ни одредбите од член 122 на овој правилник, ако со специјална сметка се докаже преносот на напрегањето во почвата со деформации кои не го загрозуваат градежниот објект.

Член 125

Сметката на деформации според член 124 од овој правилник се заснова врз поделбата на контакните напрегања помеѓу темелот и почвата која им одговара на меѓусебните односи на нивните деформации, земајќи го предвид временскиот развој на тие деформации и ползењето, односно секундарната консолидација на почвата.

Член 126

Земјениот притисок (пасивен отпор) може да се земе предвид за пренос на хоризонтални оптоварувања само ако триењето може да се мобилизира по должина на потенцијалните лизгави површини во согласност со дозволените поместувања на темелот односно сидовите на загатот. Консолидационите деформации на почвата, предизвикани од зголемен земјен притисок, мораат да бидат во согласност со можните и дозволените поместувања на темелот (загатот).

Член 127

Ако не се изведува посебна детална сметка, земјениот притисок кај плитките и длабоки темели може да се користи само во височина на активниот притисок сметан за $0,75 \text{ tg } \varphi$, каде што φ е агол на отпорност на почвата на смолкнување.

Член 128

Бочното триење кај длабоки темели се зема само доколку тангенцијалните вертикални бочни движења се доволни да го мобилизираат. При пресметувањето на сталожувањето на објектот се зема предвид и преносот на тие сили на триењето во почвата.

Член 129

Во сметката на оптоварувањето на темелот се внесуваат евентуално и силите на негативно триење, ако може да ги предизвика оптоварувањето со околните објекти или самата почва што е уште во фаза на консолидација.

11. Динамично оптоварување на темелите

Член 130

Ако динамичкото надворешно оптоварување дејствува директно врз темелите, силата на носењето и сталожувањето на темелите треба да се сметаат за сили кои се добиваат со мултиплицирање на статичките сили со коефициентот:

$$\alpha = \frac{1}{\sqrt{\left[1 - \left(\frac{v}{v_c}\right)^2\right]^2 + 4 \left(\frac{\beta}{v_c}\right)^2 \left(\frac{v}{v_c}\right)^2}}$$

каде што v е фреквенција на надворешното динамичко оптоварување, v_c сопствена фреквенција на објектот и почвата што во поголема мера е зафатена со дејството на динамичкото оптоварување а β е коефициент на придушувањето.

Член 131

Силите на ветерот се пресметуваат според важечките прописи и се множат со коефициентот

$$\eta = 1 + \frac{2}{\pi v_c}$$

каде што v_c е сопствена фреквенција на почвата со објектот.

Член 132

Ако динамичкото оптоварување врз темелите се пренесува по индиректен пат, треба да се разгледа осцилацијата на целата конструкција.

Член 133

Влијанието на периодичните или аperiodичните удари врз димензионирањето на темелите се пресметува согласно со најновите достигнувања на науката од оваа област.

Член 134

Димензионирањето на темелите на градежните објекти во земјотресни подрачја се одредува со посебни прописи.

VII. ТЕМЕЛЕЊЕ

1. Плитко темелење

Член 135

Најмалата длабочина на темелот се одредува зависно од видот и особините на почвата, од климат-

ските услови и од видот на градежниот објект. Ако темелот мора да се ископува подлабоко, најмалата длабочина на темелот се одредува според смрзнувањето, исушувањето, опасноста од исплакнувањето на почвата и други слични услови.

Најмалата длабочина на темелот, одредена на начинот од став 1 на овој член, мора да ги исполнува условите за дозволеното оптоварување (чл. 74 до 90).

Член 136

Ако почвата на темелот може да се смрзнува, темелењето се изведува на длабочина која е за 10 до 20 cm поголема од најголемата длабочина на смрзнувањето. При одредувањето на длабочината на смрзнувањето се користат повеќегодишни податоци од метеоролошките станици, односно, ако нема такви податоци, повеќегодишно практично искуство.

Член 137

Најмалата длабочина на вкопување во однос на исушувањето на почвата зависи од климатските прилики и од видот на почвата. Длабочината на пробивањето на дејството од исушувањето и степенот на осетливоста на почвата во однос на исушувањето се одредуваат со погодни методи во лабораторија или на терен.

Член 138

Ако постои струење на подземни води, најмалата длабочина на темелот се одредува на тој начин што ќе се оневозможат и отстранат сите штетни последици кои можат да настанат поради подземните исплакнувања на почвата под темелот. Мерките и начинот за обезбедување на темелот се одредуваат посебно за секој одделен случај.

Член 139

Најмалата длабочина на темелот оптоварен со хоризонтални сили се одредува и според условот за стабилност против лизгање.

Член 140

Темелните конструкции, по правило, се пресметуваат и димензионираат според нивната свитливост (деформабилност) и според стивливоста на почвата. При пресметувањето се применува методот на изедначување на деформациите на конструкцијата и темелната почва.

Отстапувања од одредбата на став 1 од овој член се дозволени ако се во прашање привремени помали градежни објекти.

Член 141

Темелните конструкции можат да бидат ленти, самци, носачи или плочи, зависно од обликот на површината на опирањето, условите за деформации и начинот на оптоварување.

Член 142

За оцена на однесувањето на темелната конструкција (или конструкцијата воопшто) која има константна цврстина по целата должина, а е определена врз почвата, се применува коефициентот на апсолутна цврстина (K).

Зависно од обликот на површината на темелот, коефициентот на апсолутната цврстина за четвртести темелни конструкции (или конструкции воопшто) се одредува според образецот:

$$K = \frac{E_b}{12 E_s} \left(\frac{d}{L} \right)^3$$

а за тркалезни површини на темелот (или конструкции воопшто) според образецот:

$$K = \frac{E_b}{12 E_s} \left(\frac{d}{D} \right)^3$$

каде што е:

- E_b — модул на деформацијата на бетонот или на друг материјал од кој е изработена темелната конструкција (kp/cm^2);
- E_c — модул на деформацијата на почвата или на карпата (kp/cm^2);
- L — должина на темелот или на темелната конструкција (cm);
- d — височина на темелната плоча или на носачите (cm);
- D — пречник на тркалезен темел или на темелна конструкција (cm).

Темелната конструкција може да се смета како цврста, ако вредноста на коефициентот на апсолутната цврстина е поголема од 0,40.

Член 143

Пресметувањето на темелот и на темелната конструкција се врши со примена на модулите на деформацијата на почвата, што зависно од видот на почвата може да биде постојан или променлив.

Член 144

Темелните ленти опрени врз почвата се однесуваат како цврсти или свитливи. Утврдувањето на нивната цврстина се врши според образецот од член 142 на овој правилник.

Член 145

Пресметувањето на темелните носачи се врши според нивната цврстина или цврстината на целата конструкција и стивливоста на почвата, при што не се земаат предвид промените во интензитетот на распределбата на притисоците во попречниот правец. За темелните носачи од помали димензии (до 4 m должина) пресметувањето може да се врши врз основа на праволиниската распределба на притисоците на контактната површина.

Член 146

Темелните носачи — самци изработени на вообичаен начин од набиен бетон, камен или тула, ако се положени на почвата, се сметаат како цврсти.

Темелните носачи — самци изработени од армиран бетон, ако нивната должина не е поголема од 3 m, можат да се сметаат како цврсти.

Цврстината на темелните носачи — самци се одредува според образецот од член 142 на овој правилник.

Член 147

Центрично оптоварените темелни носачи-самци, за кои ќе се утврди дека ќе се однесуваат како цврсти, а се оптоварени со концентрирана сила или со линејско оптоварување, можат да се пресметат и со помош на методот за праволиниска распределба на притисоците.

Во случајот од став 1 на овој член добиените вредности на максималните моменти на свиткување врз основа на праволиниска распределба на напонот зависат и од односот $L : B$.

Член 148

Кај ексцентрично оптоварените темелни носачи-самци, ако ексцентрицитетот не е поголем од $1/4$ од должината на темелот L , дозволено е да се занемари дејството на ексцентрицитетот при димензионирањето на темелните носачи.

Член 149

Ако темелниот носач-самец е изработен од армиран бетон со променлив момент на инерцијата,

фактичната вредност на моментот на инерцијата може да се замени со вредноста која се добива под претпоставка просечната цврстина на темелот да е пресметана со непроменливата височина на носачот.

Член 150

Во сите случаи кои не се наведени во чл. 146 до 149 на овој правилник, пресметувањето на темелните носачи-самци се врши според една од современите методи, при што се зема предвид цврстината на темелните носачи и стивливоста на почвата.

Член 151

Посложено оптоварените темелни носачи се однесуваат како цврсти или како свитливи, па нивното однесување се утврдува според степенот на апсолутната цврстина (член 142).

Член 152

Темелните конструкции кај кои при дејството на оптоварувањето деформациите во надолжен и попречен правец се од ист ред големина, се сметаат како плочи и се пресметуваат, по правило, со површинската распределба на притисоците при што се зема предвид цврстината на темелната конструкција и стивливоста на почвата.

Член 153

За темелните плочи од помали димензии (должина до 4 m) се дозволува пресметување и врз основа на праволиниската распределба на притисоците.

Член 154

Темелните плочи-самци со сконцентрирани оптоварувања на едно место, при кои односот на страните ($L : B$) е > 2 , а нивната конструкција дозволува деформации од ист ред големина и во попречен и надолжен правец, се сметат како плочи.

Ако системот на темелот е цврст, темелните плочи-самци од став 1 на овој член се сметаат како плочи само ако односот на страните ($L : B$) е < 2 .

Член 155

Темелните плочи изработени од набиен бетон, тули или камен, се сметаат како цврсти.

Темелните плочи изработени од армиран бетон, ако нивната должина не преминува 4 m, можат да се сметаат како цврсти.

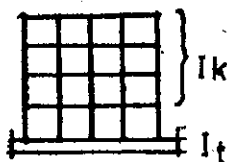
Член 156

Свитливите и цврстите темелни плочи и темелите-самци, ако должината им е поголема од 4 m, се пресметуваат според современите методи при што се земаат предвид цврстината на темелната конструкција и стивливоста на почвата.

Член 157

Ако постои континуитет во системот на темелот и во горната конструкција, при пресметувањето на системот на темелот и на горната конструкција се води сметка за влијанието на горниот дел од конструкцијата врз промените на распределбата на притисоците на контактната површина и за влијанието на почвата врз напрегањето во горната конструкција (слика 8).

Влијанието од став 1 на овој член може да не се земе предвид, ако цврстината на горната конструкција I_c е од помал ред големина од цврстината на системот на темелот I_t .

Слика 8

Член 158

Ако нема континуитет во еден или во обата дела од конструкцијата, таквата конструкција треба да се смета како специјална и пресметувањето треба да се врши зависно од свитливоста (деформабилноста) на почвата односно на конструкцијата и почвата.

Член 159

Конструирањето и профилирањето на темелот се врши врз основа на оптоварувањата што се јавуваат на контактните површини помеѓу темелот и почвата, како и врз основа на видот и особините на материјалот од кој е изграден темелот.

Член 160

Заради постигање подобри конструктивни решенија и економични конструкции, во темелните конструкции на погодни места и на соодветни растојанија треба да се изведуваат разделници.

Член 161

Ако изградбата на темели се предвидува во подземна вода, мора да се испита дали подземната вода е агресивна кон материјалот од кој се изведуваат темелите. Ако е водата агресивна, темелите мораат да се изградат или да се заштитат на соодветен начин.

2. Темелење во отворена јама

Член 162

Темелењето во отворена јама мора да се изведува на начин на кој во потполност се обезбедува стабилноста на падините или на вертикалните бокови на јамата од зарушување или лизгање и од опасноста од слом на почвата во дното на јамата, како и на начин со кој се обезбедуваат соседните објекти од оштетување.

Член 163

Во согласност со одредбата од член 162 на овој правилник, за темелењето во отворена јама се применува еден од следните начини на работа:

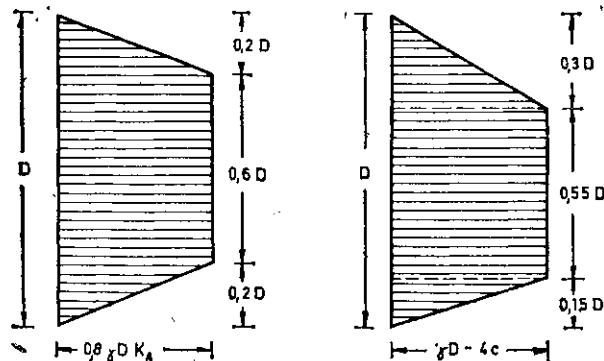
- 1) ископ со падини во наклон кој обезбедува најмал фактор на сигурноста против лизгање $F_s = 1,30$ ако се смета со параметри на цврстина од резултатот на испитаните мостри на почвата во лабораторија или од погодни испитувања на терен при што се зема предвид распуканоста на почвата, или $F_s = 1,70$ ако параметрите на цврстината се проценети од класификацијата на почвата;
- 2) ископ со вертикални бокови обезбедени од зарушување или лизгање со дрвена оплата, со забиени дрвени или челични талпи (со прибој) што на погоден начин се потпрени и обезбедени од наведување или смолкнување на долниот раб;
- 3) ископ со коси или вертикални бокови под заштита на носиви конструкции од забиени или уковени столбови и соодветни оплаты помеѓу нив;
- 4) изработка на странични сидови на градежен објект според посебните методи на копање и бетонирање во почвата, што го заштитуваат копањето на материјалот од јамата до потребната длабочина на темелењето на објектот.

Член 164

За потпорните сидови на ископ се врши детална пресметка на распределбата на притисокот и отпорот на почвата и димензионирањето на пресекот на сидот потпирач според еден од признаените научни методи на механиката на почвата, при што се земаат предвид деформациските услови и влијанието на времето.

Член 165

Пресметување на димензиите на потпорните сидови и потпирачи на ископ со длабочина помала од 8 m може да се врши при претпоставка на трапезна распределба на притисоките на земјата според шемите на сликата 9.

Слика 9

каде што e : чакал и песок ($C = 0$), а глина ($\varphi = 0$),

$$K_A = \tan^2 \left(45^\circ - \frac{\varphi}{2} \right),$$

D = длабочина на темелната јама,

γ = волуменска тежина на материјалот на почвата,

c = кохезија,

φ = агол на отпорноста на смолкнување.

Член 166

За темелење во отворена јама на поголеми градежни објекти чија длабочина е поголема од 8 m, проектот на објектот мора да содржи и проект на јамата со сите нејзини делови, како и технички услови за сигурно изведување на работите до потполното довршување на темелот.

Член 167

Јамата за темелење на градежен објект во близина на постојните објекти мора да се проектира и изведе така што тие објекти во потполност да се обезбедат од евентуални оштетувања поради деформација или зарушување на почвата или поради ерозија на почвата при црпењето на подземната вода од јамата или околу неа.

Член 168

Водата од јамата за темелење на градежен објект мора, во случајот од член 167 на овој правилник, да се црпе на начин кој спречува намалување на збиеноста на почвата или изнесување ситни честички од почвата поради неповолното дејство на струењето на водата кон местото на црпењето.

Член 169

Водата од почвата се црпе на начинот предвиден во член 168 на овој правилник и ако изнесува-

њето на ситните честици од почвата ја намалува збиеноста на почвата во подрачјето на оптоварувањето со нов градежен објект и со тоа ја загрозува сигурноста на новите темели.

Член 170

Во случаите од чл. 167 и 169 на овој правилник, а ако во неврзаната почва длабочината на ископот под нивото на подземната вода е поголемо од 5 m, проектот на темелите треба да го содржи и начинот на црпењето на водата и техничките услови за неговото спроведување, како и докази дека со изведувањето на работите според тој проект е исполнет условот за обезбедување од хидрауличен слом на почвата.

Член 171

Ако кохерентното дно на јамата на темелите е под дејство на артерски притисок, во проектот на темелите ќе се наведат докази за обезбедување од статички слом на почвата.

3. Темелење врз шипови

Член 172

Проектот на темелите врз шипови, по правило, содржи:

- 1) анализа на распределбата на оптоварувањето на одделни шипови;
- 2) доказ за дозволеното оптоварување на почвата под дејство на одделни шипови;
- 3) димензионирање на одделни шипови;
- 4) доказ за стабилноста на темелот како целина;
- 5) анализа на предвидените сталожувања односно поместувања на темелот како целина.

Член 173

Распределбата на оптоварувањето на одделни шипови се врши така што да се исполнат сите услови за рамнотежа и да се усогласат деформациите на конструкцијата и почвата, при што се води сметка за цврстината и статичкиот карактер на конструкцијата и за составот и свитливоста (деформбилноста) на почвата.

Оптоварувањето на темелите, по правило, не смее да се дели така што еден дел да им припадне на шиповите а другиот дел на почвата непосредно под скарата. Ако, по исклучок, ќе се отстапи од таквото правило, треба да се наведат детални докази за усогласеноста на деформацијата на почвата и сталожувањето на темелите.

Член 174

Дозволеното оптоварување на почвата под дејството на одделни шипови за силите што дејствуваат во правец на оската на шипот се докажуваат најмалку на два од следните начини:

- 1) со обрасци со оглед на степенот на мобилизацијата на отпорноста на почвата;
- 2) со обрасци со оглед на отпорноста регистрирана при побивањето на шиповите;
- 3) со обрасци во кои се користат податоци од пентрационото сондирање;
- 4) со пробно оптоварување на шипот;
- 5) според искуството со шипови во слична почва.

Член 175

Образецот што се заснова врз степенот на мобилизацијата на отпорноста на почвата е:

$$N_d = qA_q + pA_p,$$

каде што е:

- N_d = дозволено оптоварување на шипот,
 q = дозволено специфично оптоварување на почвата во нивото на врвот на шипот,
 A_q = површина на пресекоот на шипот во нивото на врвот на шипот,
 p = дозволено специфично оптоварување на триење на носечките слоеви кон обвивката,
 A_p = површина на обвивката по должината на тие слоеви.

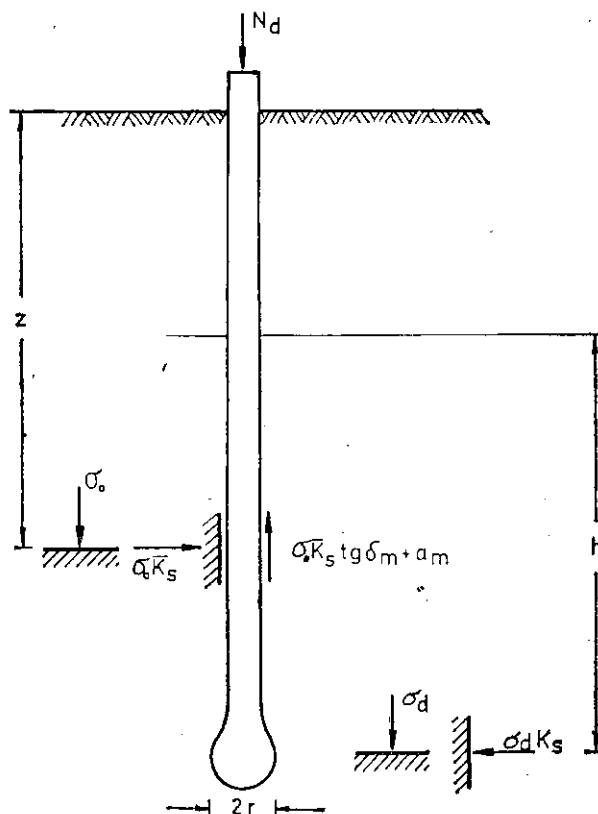
Член 176

Дозволеното специфично оптоварување q може да се смета според образецот:

$$q = \gamma r N_{\gamma} + \delta_d K_s N_{q\tau} + c_m N_{c\tau}$$

каде што е:

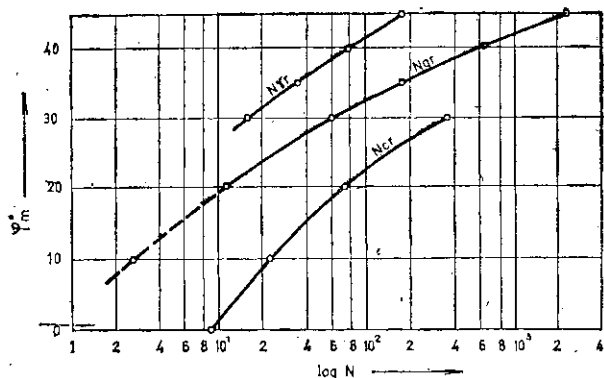
- γ = волуменска тежина на почвата во нивото на врвот на шипот;
 δ_d = вертикален притисок од сопствената тежина на почвата во нивото на врвот на шипот (слика 10);
 K_s = коефициент на мирен земјен притисок во нивото на врвот на шипот;
 c_m = мобилизирана кохезија на почвата во нивото на врвот на шипот;
 $N_{\gamma}, N_{q\tau}, N_{c\tau}$ = фактори на носивоста зависни од големината на дозволеният мобилизиран агол на отпорноста за смолкнување φ_m ;
 r = полупречник на базата на шипот.

Слика 10

Член 177

Факторите на носивоста N_{γ} , $N_{q\tau}$ и $N_{c\tau}$ се добиваат со примена на теоријата на пластичноста за одредени претпоставки односно апроксимации, при што можат да се применат факторите дадени во сликата 11, со тоа што да се исполнат условите од член 90 на овој правилник.

Слика 11

Член 178

Мобилизираните параметри на отпорноста c_m и φ_m се одредуваат според одредбите од чл. 77, 79, 80, 81 и 83 на овој правилник.

Член 179

Односот помеѓу длабочината на врвот на шипот под површината на носечкиот слој со карактеристиките на цврстината φ и c што се земаат во сметка и пречникот на шипот мора да биде најмалку 1.

Член 180

Дозволеното специфично оптоварување p може да се пресмета според образецот:

$$p = a_m + \delta_o K \cdot \tan \delta_m$$

каде што е:

a_m = мобилизирана адхезија помеѓу шипот и окол-

ната почва, ($a_m = \frac{a}{F}$), односно мобилизирана

кохезија на околната почва ако е кохезијата помала од адхезијата;

δ_o = вертикален притисек од сопствената тежина на почвата во нивото на средината на носивниот слој h кој го пренесува оптоварувањето со триење;

δ_m = мобилизиран агол на триењето помеѓу шипот и почвата ($\tan \delta_m = \frac{\tan \delta}{F}$), односно $\delta_m = \varphi_m$ ако

е φ помала вредност од δ .

Член 181

Во слоевата почва учеството на помалку отпорни слоеви во поглед на носивоста на шипот не се зема предвид. Ако таквото учество сепак делумно се зема предвид, треба да се докаже можноста за предвидено мобилизирање на отпорноста на тие слоеви во врска со предвиденото стапожување на слоевите.

Член 182

Ако почвата во која е шипот побисен или увртен е во состојба на консолидација под дејството на оптоварување на површината на почвата или под дејството на сопствената тежина, обвивката на шипот е оптоварена со негативно триење. Ако не се дава друг сигурен доказ за големината на негативното триење, дозволеното оптоварување на шипот, сметано само според отпорот на врвот на шипот, се намалува за вредноста на силата на носење на триењето ($F = 1$).

Член 183

Утврдувањето на осната сила на носењето на почвата, земајќи ја предвид отпорноста регистрирана при побивањето на шиповите, се врши, по правило, според обрасците што се засноваат врз теоријата на судири на слободни тела и во кои во теориската анализа се воведуваат експерименталните податоци.

Утврдувањето на осната сила на носење на почвата може да се врши според образецот:

каде што е:

N = сила на носењето,

W = тежина на чеканот,

H = височина на падот на чеканот,

s = поместување на шипот при еден удар, вклучувајќи ја и еластичната деформација на почвата,

k_u = коефициент кој зависи од коефициентот:

$$\frac{WHL}{AE_p s^2} \text{ и } \frac{W_p}{W}, \text{ каде што е:}$$

L = должина на шипот,

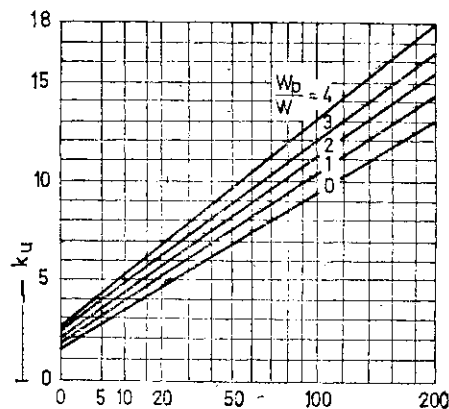
A = пресек на шипот,

E_p = коефициенти од дијаграмот на сликата 12,

W_p = тежина на шипот (со наставката за побивање)

Дозволеното оптоварување на шипот е $N_d = \frac{N}{F}$

Коефициентот F се избира од 2 до 3, при што се зема предвид хетерогеноста на почвата и значењето на градежниот објект.

$$\lambda = \frac{WHL}{AE_p s^2}$$

Слика 12

Член 184

При пресметувањето на осната сила на носење на почвата од член 183 на овој правилник треба да се има предвид дека посигурни податоци се добиваат само за шиповите во пропустлива — некохезивна почва. Во обрасците за пресметување на динамичката сила на носење се внесуваат, по правило, вредностите на поместување s што се добиваат при повторното побивање на шиповите по прекинувањето од неколку дена.

Член 185

Податоците од статичкото пенетрационо сондирање можат да се користат врз основа на образецот

од член 175 на овој правилник и со исполнувањето на условите од член 179 на овој правилник.

Член 186

Дозволеното специфично оптоварување q во рамбенката од член 175 на овој правилник, може да се одреди од резултатот на пенетрацијата на самиот врв на пенетрометарот земајќи предвид дека е при пенетрацијата факторот на сигурноста $F = 1$. Дозволеното специфично оптоварување на триењето p во истата рамбенка се одредува со аналогна примена врз резултатот на самата цевка на пенетрометарот.

Член 187

Пробното оптоварување на шипот на притисок или на затегнување се врши на тој начин што реакциите на товарот се пренесуваат врз почвата на оддалеченост на која не влијаат битно врз почвата по должината на шипот и што мерењата се врзуваат на постојаната точка надвор од подрачјето на деформациите што ги предизвикува пробното оптоварување.

Член 188

Степените на оптоварувањето мораат временски да траат онолку колку што е потребно да можат јасно да се регистрираат влијанијата на хидродинамичката консолидација и ползењето на почвата.

Член 189

Најголемото оптоварување мора да биде во хомогена почва најмалку за 50% поголемо од предвиденото оптоварување на шипот, а во хетерогена почва најмалку за 100% поголемо од тоа оптоварување или најмалку еднакво со предвидената сила на носење на шипот (оптоварување за $F = 1$).

Член 190

Дозволеното оптоварување на почвата за хоризонталните сили и за статичките моменти што ја оптоваруваат главата на шипот се одредува според дозволеното поместување на врвот на шипот, и тоа:

- 1) со пробно оптоварување;
- 2) со сметачка анализа која се заснова врз свитливоста (деформабилноста) на почвата;
- 3) според искуството со шиповите во слична почва.

Член 191

Силата на носењето на шиповите за хоризонтално оптоварување на главата се одредува, по правило, со притисање или со потпирање два шипа побиени односно утврдени во почвата на оддалеченост потребна да се спречи меѓусебното влијание на пробните шипови, при што се применуваат одредбите од чл. 188 и 189 на овој правилник.

Член 192

Шипот треба да се димензионира на заемното дејство на осните сили и на моментот на свиткување што го предизвикува оптоварувањето на шипот со трансверзалните сили и спреги и со соодветна реакција на почвата, кои настануваат поради земјените притисоци од оптоварувањето на површината на околната почва.

Член 193

Реакцијата на почвата што оптоварувањето со трансверзалните сили и спреги ја предизвикува по должината на шипот се одредува според еден или два познати сметачки метода, при што се препорачува примена на методите што ја земаат предвид свитливоста (деформабилноста) на почвата.

Член 194

Поради опасноста од извивање, стабилноста на шиповите се контролира сметачки, и тоа: за слободните должини на шипот надвор од теренот и за должините на шипот низ слоевите на почвата во житка конзистенција.

Член 195

Претходно изработени армиранобетонски шипови мораат да се димензионираат, при што се земаат предвид и оптоварувањата што можат да настапат при превозот, монтажата и побивањето на шиповите.

Член 196

Стабилноста на темелите на шипови како целина се докажува според одредбите од чл. 74 до 90 и чл. 108 до 117 на овој правилник кои се однесуваат на длабоките директни темели кои го пренесуваат оптоварувањето преку шиповите во почвата во нивото на врвовите на шиповите на површина чии рабови се оддалечени од осната линија на надворешните шипови за половина од основното растојание помеѓу шиповите.

Член 197

Сталожувањето на темелите на шиповите, како целина, се смета на начин од чл. 91 до 107 на овој правилник, при што се зема предвид начинот на пренесувањето на оптоварувањето во почвата.

Член 198

Сметката на сталожувањето се заснова, по правило, врз претпоставка дека вертикалното оптоварување се пренесува во почвата во нивото на врвовите на шиповите на површината одредена во член 196 на овој правилник.

Член 199

Основното растојание помеѓу шиповите мора да изнесува најмалку 70 cm, а истовремено не смее да биде помало од:

- 1) 2,5 d за шиповите што го пренесуваат оптоварувањето во почвата главно само преку врвот;
- 2) 3 d за шиповите во некохерентна почва со поголема збиеност што го пренесуваат оптоварувањето во почвата претежно со триење;
- 3) 5 d за шиповите во некохерентна почва со мала збиеност и во кохерентна почва, што го пренесуваат оптоварувањето во почвата претежно со триење.

Ако основното растојание помеѓу шиповите е помало од растојанието од став 1 на овој член, шиповите се пресметуваат на начинот предвиден за длабоки масивни темели или според еден од општопризнаените научни методи.

Член 200

Ако основното растојание помеѓу шиповите што го пренесуваат оптоварувањето во почвата претежно со триење е помало од 1/10 од должината на шипот, дозволеното оптоварување на шипот во темелната група се намалува за онолку пати по 1/16 од дозволеното оптоварување на поединечниот шип-колку шипот во група има соседни шипови.

Член 201

Дрвените шипови мораат да бидат по целата должина во вода или постојано во почвата наполно заситена со вода, при што само кај привремените градежни објекти се дозволува да се остави горниот дел од дрвените шипови над котата на најнискиот водостоп на подземната вода.

Член 202

Челичните шипови мораат да се заштитат од дејството на корозијата според прописите за заштита на челичните конструкции од корозија.

Член 203

Бетонските шипови мораат да се заштитат од дејството на агресивната подземна вода според прописите за заштита на бетон од агресивна подземна вода.

4. Длабоки масивни темели

Член 204

Како длабоки масивни темели, во смисла на овој правилник, се сметаат темелите изведени со помош на бунари, кесони или на друг современ начин на изведување длабоки масивни темели.

Член 205

При пресметувањето на дозволеното оптоварување на длабок масивен темел се применуваат одредбите од чл. 108 до 117 на овој правилник, а се земаат предвид силите од член 58 на овој правилник.

Член 206

Проектот на длабок масивен темел мора да содржи сметка на дозволеното оптоварување, сметка на сталожување и статичка сметка под дејство на објектот во експлоатација, како и статичка сметка на бунари односно кесони во фазата на транспортот и градењето.

Член 207

Бунарите и кесоните мораат да бидат проектирани така што при напредувачкиот ископ низ неносива почва да тонат поради слом на почвата на темелот под ножниот венец без поткопување на венецот.

Член 208

Условите за слом на почвата на темелот се одредуваат според методите што се засноваат врз теоријата на граничната рамнотежа на почвата.

Член 209

Границите на оптоварувањето Q_1 на единица на должината на ножниот венец можат, со ограничување според член 211 од овој правилник, да се смета според образецот:

$$Q_1 = \frac{\gamma}{2} b N_\gamma + (c + \gamma t \operatorname{tg} \varphi) N_c + \gamma t \cdot b$$

каде што е:

γ — волуменска тежина на почвата земајќи го предвид дејството на носечката сила;

b — широчина на ножниот венец;

t — длабочина на пробивањето, т.е. разлика помеѓу нивото на дното на венецот и нивото на ископот внатре во бунарот односно кесонот;

c и φ — карактеристики на цврстината за тотална состојба на напонот (карактеристики на недренирани мостри);

N_γ и N_c — коефициенти според дијаграмот на сликата 4.

Член 210

Ако ножниот венец има триаголен пресек со тангенс на аголот помеѓу внатрешната и надворешната страница $m = \operatorname{tg} \beta$, во образецот од член 209 на овој правилник изразот b се заменува со изразот mt .

Член 211

Примената на образецот од член 209 на овој правилник зависи од големината на внатрешниот пречник, односно од широчината која мора да биде најмалку:

$$a = 2 b \operatorname{tg} \left(\frac{\pi}{4} + \frac{\varphi}{2} \right) \frac{\pi}{2} \cdot \operatorname{tg} \varphi$$

Член 212

Оптоварувањето на кесон односно бунар потребно за совладување на отпорот Q_1 треба да се зголеми за вредноста потребна за совладување на триењето на работ на кесонот односно бунарот. Триењето на единица на површина на работ може да се одреди според образецот од член 180 на овој правилник, при што во тој образец коефициентот на земјениот притисок во мир може да се редуцира до близу вредноста на активниот земјен притисок под услов вертикалните надворешни сидови на кесонот односно бунарот на височината од 3 до 5 m над ножниот венец да се прошират на надворешната страна за 5 до 15 cm.

Член 213

Статичката сметка на бунарот и кесонот се изведува и за силите на затегање кои можат да настанат ако бунарот односно кесонот, поради триењето, ќе биде задржан во горните поотпорни слоеви.

Член 214

Ако повеќе бунари или кесони се вклучени во еден ред, најпрво се изведува секој втор бунар односно кесон, а потоа оние што се во меѓупросторите.

Член 215

Најголемиот дозволен натпритисок во пневматските кесони изнесува 3,5 atm.

Член 216

Во проектот се прикажува специјалната техничка опрема, потребна за работа во пневматски кесон, како и организацијата на работата. Проектот мора да биде во согласност со важечките прописи за работа во кесони.

Член 217

За време на градењето кесонот ќе се димензионира за случај внатрешниот притисок да падне на 3/4 од работниот притисок, независно од предвидениот притисок на воздухот.

Член 218

Во проектот треба да се прикаже и напонската состојба, ако е отстранет напотно натпритисокот на воздухот во комората на кесонот, а водата уште не пробива во таквата комора.

5. Заеднички одредби

Член 219

За објектите на падини се утврдува стабилноста на објектот која е обусловена со конфигурацијата на површината и со геолошкиот состав на слоевите на почвата.

Член 220

Ако подземната вода струи посилно или ако со вкопувањето на градежна јама во подземна вода и со црпење на водата се создаваат нови хидраулички услови за струење и исплакување, ќе се провери со доволна сигурност постоењето на услови за стабилност на темелите и почвата на темелите односно дали е потребно и дали може стабилноста да се обезбеди со дренажи, филтери, загатни сидови, со подземно бетонирање или со други средства.

Член 221

Кај градежните објекти со поголемо динамичко влијание врз стабилноста и врз сталожувањето на темелите, влијанието на вибрациите се проучува посебно и се докажува усвоената вредност на дозволеното оптоварување.

Член 222

Ако постојат поголеми подземни каверни, се проучува силата на носењето на сводовите над каверните и потребата од исполнувања на каверните со инјектирање или на друг начин.

Член 223

Ако е темелот на карпеста почва, се испитува монолитноста, распуканоста или трошливоста на карпата, како и нејзината постојаност во вода и на воздух.

Ако карпата од став 1 на овој член се распаѓа во допир во вода, но само во близина на допирот, темелот ќе се вкопа најмалку за 40 cm во карпата и неговото дно ќе се забетонира со густ бетон со внимателно исполнување на просторот покрај бочните контактни површини.

Ако карпата од став 1 на овој член се распаѓа во допир со воздух, а темелот се наоѓа над постојаното ниво на подземната вода темелот ќе се вкопа најмалку за 80 cm во карпестата почва и ќе се забетонира со внимателно исполнување на просторот покрај бочните контактни површини.

Член 224

Дозволеното оптоварување на карпата се одредува според монолитноста, распуканоста или непостојаноста на карпата во широк интервал од вредноста што се добива со аксијалната цврстина на монолитната карпа q_c според равенката $pd = 2.5 q_c / F$ до вредноста што ѝ одговараат на трошливоста или пластичната почва која може да настане со распаѓањето на карпата.

Член 225

За почвата од вистински еолски лес се одредува силата на носењето врз основа на објавените истражувања на лесот со слични особини, на локалните искуства и пробните оптоварувања изведени во условите за влажење што треба да се очекуваат за време на постоењето на градежниот објект. Почвата од преталожен лес се смета како кохерентна прашна почва.

Член 226

При темелењето на градежните објекти со големи временски и локално јако променливи и нерамномерни корисни оптоварувања, големината на нерамномерноста на сталожувањето се испитува во разни фази на оптоварувањето, а темелите се димензионираат спрема очекуваните промени на сталожувањето.

Член 227

При градење на нов градежен објект во близина на постојните, се проучуваат меѓусебните влијанија на објектите врз сталожувањето и врз стабилноста, како и влијанието на идните соседни објекти врз дополнително сталожување на објектот.

Член 228

Ако се предвидуваат нерамномерни сталожувања на почвата на темелот во различни делови на градежен објект, можноста за поделба на зградата на делови што можат да се издвојат како самостојни се проучува и изведува со разделници (фуги) кои ја делат или не ја делат темелната конструкција. Ако не се изведуваат разделници, се предвидува цврст темел.

Член 229

Дозволенит притисок врз почвата при дното на постојните темели може при надземавање катови, зголемување на корисното оптоварување и сл. да се зголеми сразмерно на зголемувањето на отпорноста на смолкнување под дејството на консолидација и според состојбата на конструкцијата на објектот.

VIII. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 230

Со денот на влегувањето во сила на овој правилник престанува да важи Решението за привремените технички прописи за обично градежно фундаирање и фундаирање на шипови („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 42/48).

Член 231

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 1273

4 април 1974 година
Белград

Сојузен секретар
за стопанство,

Бошко Димитриевиќ, с. р.

643.

Врз основа на член 26 став 1 од Законот за југословенските стандарди и за нормите на квалитетот на производите („Службен лист на СФРЈ“, бр. 2/74), во согласност со сојузниот секретар за труд и социјална политика и со сојузниот секретар за земјоделство, сојузниот секретар за стопанство пропишува

П РА В И Л Н И К

ЗА КВАЛИТЕТОТ НА МЕСОТО ОД ДОБИТОК ЗА КОЛЕЊЕ, ОД ЖИВИНА И ОД ДИВЕЧ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој правилник се пропишуваат минималните услови што во поглед на квалитетот и другите својства мора да ги исполнува месото од добиток за колење, од живина и од дивеч, како и минималните услови во поглед на пакувањето, означувањето, чувањето и транспортирањето на тоа месо.

Условите пропишани со овој правилник мораат да бидат исполнети во производството и во прометот на месото од добиток за колење, од живина и од дивеч.

Условите пропишани со овој правилник не се однесуваат на месото од добиток за колење, од живина и од дивеч наменето за индустриска преработка.

Член 2

Како добиток за колење, во смисла на овој правилник, се подразбираат: говедата (вклучувајќи ги и биволите), свињите, овците, козите, копитарите (коњите, магарињата, маските и мулињата) и питомите зајаци.

Како живина, во смисла на овој правилник, се подразбираат: кокошките, мисирките, гуските, пајките, морките (бисерките) и питомите гулаби.

Како дивеч, во смисла на овој правилник, се подразбираат: зајаци, дивите свињи, дивокозите, елените, срните, мечките, ерсиците, потполоските, дивите гуски, дивите пајки, дивите гулаби и грлиците.

Член 3

Како месо од добиток за колење, од живина и од дивеч, во смисла на овој правилник, се подразбира скелетната мускулатура добиена со колење на добиток и на живина и со колење или со устрелување на дивеч, со враснато масно и спојно ткиво, со коски и рскавици, со крвни и лимфни садови, со лимфни жазли и со нерви.

Член 4

Како јастиви делови од добиток за колење, од живина и од дивеч (во понатамошниот текст: јастивите делови) што не се сметаат како месо во смисла на одредбата на член 3 од овој правилник, се подразбираат:

1) масните ткива — сланината (поткожното масно ткиво од свињи), салото (наслојките на масно ткиво во стомачната шуплина на свињите), опорозите (масното ткиво на цревата) и лојот (масното ткиво од говеда, од биволи, од овци, од кози и од копитарии);

2) внатрешните органи или дробови, и тоа:

а) цели органи: мозок, јазик, срце, бели дробови, градна жлезда, црн дигер, слезина, бубрези, бели бубрези — тестиси;

б) цели органи или делови од органи за варење: желудник од свињи и телиња, преджелудници од говеда, од телиња и од овци (трбушка и капура), преджелудник од живина (бубац), тенки црева од живина и од јагнџиња и дел од дебело црево од свињи, од телиња, од говеда, од овци и од јагнџиња;

3) главата (осушена или ослободена од кожата), долните делови од нозе од добиток за колење и од живина одвоени во скопните (тарзалните) и колениците (карпалните) зглобови (во понатамошниот текст: долните делови од нозе), опашката (дел од ребрениот столб што ги опфаќа прешлените на опашката со припаѓачката мускулатура), кожата од свињи без влакна, кожата од глава и од нозе од телиња (осушена и без влакна) и муцките од говеда.

Целите органи или деловите на органите за варење (став 1 точка 2 под б) мораат веднаш по колењето добро да се исчистат од содржината, а од преджелудникот мора да се отстрани и слузокожата.

Член 5

Месото од добиток за колење, од живина и од дивеч и јастивите делови што се пуштаат во промет мораат да бидат декларирани на начинот пропишан со овој правилник.

Декларирањето го врши производителот, односно организацијата на здружениот труд што го пушта во промет месото и јастивите делови од став 1 на овој член.

Декларацијата за месото од добиток за колење, од живина и од дивеч и за јастивите делови мора да содржи фирма и назив и седиште на производителот, вид и категорија на тоа месо односно на јастивите делови.

Декларацијата за увезеното месо од добиток за колење, од живина и од дивеч и за јастивите делови мора да содржи и фирма и назив и седиште на увозникот, датум на производството и назив на земјата од која се увезени.

Ако се пушта во промет претходно спакувано месо и јастиви делови, декларацијата мора да содржи и датум на расечувањето или пакувањето, нето тежина, фирма и назив и седиште на организацијата во која месото и јастивите делови се пакувани, како и назив на деловите на трупот (бут и сл.) и ознака за категоријата на месото.

Текстот на декларацијата мора да биде напишан на еден од јазиците на народите на Југославија, а декларацијата мора да биде лесно уочлива, јасна и читлива.

Член 6

Месото од добиток за колење, од живина и од дивеч и јастивите делови можат да се пуштаат во промет само ако со ветеринарно-санитарен преглед е утврдено дека се употребливи за човечка исхрана.

Месото од добиток за колење, од живина и од дивеч не смее да содржи резидуи од антибиотици и хормони.

Член 7

Одредбите на овој правилник се задолжителни за сите организации на здружениот труд и за физичките лица што произведуваат и пуштаат во про-

мет месо од добиток за колење, од живина и од дивеч и јастиви делови.

Ако со посебен пропис не е одредено поинаку, одредбите на овој правилник се однесуваат и на увезените производи.

II. МЕСО ОД ДОБИТОК ЗА КОЛЕЊЕ, ОД ЖИВИНА И ОД ДИВЕЧ

Член 8

Според видот на добитокот за колење, на живината и на дивечот од кои потекнува, месото се пушта во промет како месо од говеда, месо од биволи, месо од свињи, месо од овци, месо од кози, месо од копитарии, месо од питоми зајаци, месо од живина и месо од дивеч.

Изгледот, бојата, структурата, конзистенцијата и другите органолептички својства мораат да бидат карактеристични за односниот вид месо. Месото мора да биде хигиенски исправно и чисто (да не е мувлосано и извалкано со содржината од внатрешните органи или од нивни делови, да не содржи други туѓи материи и да нема миризба што не му е својствена на месо), а површината на пресекот мора да биде рамна, без засеци, без здробени коски и сл.

Местото или резот од колењето (устрелувањето) и ребрениот мозок мораат да бидат отстранети.

Член 9

Месото од добиток за колење, од живина и од дивеч се пушта во промет во трупови, во половинки, во четвртинки или во основни делови.

Основните делови на месото од добиток за колење, од живина и од дивеч и јастивите делови можат да се пуштаат во промет и претходно спакувани.

Член 10

Ако со овој правилник не е одредено поинаку, од месото од добиток за колење што се пушта во промет во трупови, во половинки или во четвртинки мораат да бидат одвоени долните делови од нозете.

Член 11

Месото од добиток за колење, од живина и од дивеч може да се пушта во промет во основни делови и во помали парчиња, со или без коски, без додавање на јастиви делови.

Јастивите делови се пуштаат во промет одвоено од месото, ако со овој правилник не е одредено поинаку.

Член 12

Како трупови на јунешко месо, на говедско месо, на месо од биволи, и на месо од копитарии, се подразбираат изладени трупови без кожа, без глава, без долни делови од нозе, без опашка, без внатрешни органи и без бубрежен лој.

Како трупови на телешко месо, на месо од биволчиња, на јагнешко месо, на овчо месо, на јарешко месо и на козјо месо се подразбираат изладени трупови со бубрези и со бубрежен лој, без кожа, без глава, без долни делови од нозе и без внатрешни органи.

Член 13

Како труп на прасешко месо (труп на цицалче) се подразбира изладен труп заедно со кожата (без влакна), со главата (вклучувајќи го и јазикот), со предните и задните нозе, со внатрешните органи (член 4 став 1 точка 2 под а), со бубрежното сало и со опашката.

Член 14

Како трупови на младо свинско месо и на свинско месо се подразбираат изладени трупови, без кожа, без поткожно масно ткиво, без сало, без глава, без долни делови од нозе, без внатрешни органи и без опашка.

Член 15

Како труп на јагнџиња цицалчиња (младо јагнешко месо) се подразбира изладен труп со главата

вклучувајќи го и јазикот, со внатрешните органи (член 4 став 1 точка 2 под а), со бубрежниот лој и со стомачната марамица, без кожа и без долни делови од позе.

Член 16

Како половинки на телешко, на јунешко и на говедско месо, на месо од биволчиња и на биволско месо, на јагнешко и на овчо месо, на јарешко и на козјо месо, на младо свинско месо и на свинско месо, како и на месо од копitari, се подразбираат изладените делови од труп добиени со надолжно расечување по средината на 'рбетниот столб.

Член 17

Како четвртинки на телешко, на јунешко и на говедско месо, на месо од биволчиња и на биволско месо, на јагнешко и на овчо месо, на јарешко и на козјо месо, се подразбираат деловите четвртинките добиени со расечување на изладена половинка со рез помеѓу 12 и 13 ребро.

Ако расечувањето на половинките на четвртинки се врши на друг начин, тоа мора да се декларира.

Член 18

Труповите, половинките и четвртинките на месо од добиток за колење се расечуваат во основни делови што служат како основа за категоризација на месото.

Како основни делови на труп, на половинки и на четвртинки се подразбираат: бутот, слабината, грбот, плешката, потплешката, вратот, градите, ребрата, стомачниот сид, коленицата и подлактицата.

1. Месо од говеда

Член 19

Месото од говеда се пушта во промет како: телешко месо, јунешко месо и говедско месо.

Член 20

Како телешко месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење телиња стари од 3 недели до 6 месеци, со тежина на трупот (заедно со бубрезите и со бубрежниот лој, без глава, без кожа, без долни делови од нозе и без внатрешни органи) од 25 до 125 kg.

Телешкото месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) мускулното ткиво да има светлорозова до розова боја;
- 2) да има нежна градба и изглед и конзистенција карактеристични за телешко месо;
- 3) масното ткиво да има бела или крембела боја и цврста конзистенција и бубрезите барем делумно да се покриени со масно ткиво.

Член 21

Според основните делови на труп, на половинки и на четвртинки, телешкото месо се пушта во промет како телешко месо од I, II и III категорија.

Член 22

Како телешко месо од I категорија се подразбира месото од бут без коленица и месото од слабина со бубрег и со бубрежен лој, без делови на стомачниот сид.

Месото од бут се одвојува со рез помеѓу последниот слабински и првиот крстен прешлен, а коленицата се одвојува во колениот зглоб.

Како месо од слабина се подразбира месото од делот на 'рбетниот столб со потслабината (филе), со бубрег и со бубрежен лој, што е одвоено од грбот со рез помеѓу 12 и 13 ребро а од бутот — со рез помеѓу последниот слабински прешлен и првиот крстен прешлен. Стомачниот сид од слабината се одвојува со рез кој се изведува паралелно со 'рбетниот столб, така што почнува од местото што од врвовите на

попечните наставки на слабинските прешлени е оддалечено најмногу до нивната должина.

Месото од бут се пушта во промет со или без коски, а месото од слабина — само со коски.

Член 23

Како телешко месо од II категорија се подразбира месото од грб и месото од плешка без подлактица.

Како месо од грб се подразбира само делот од 'рбетниот столб што од потплешката е одвоено со рез помеѓу 6 и 7 ребро, а од слабината — со рез помеѓу 12 и 13 ребро. Ребрата од грбот се одвојуваат со попречен рез на правецот на ребрата, така што на грбот да остане најмногу горната третина на припаѓачките ребра.

Месото од плешка се одвојува од потплешката и од градите по природната мускулна врска. Подлактицата се одвојува од плешката во лакотниот зглоб.

Месото од плешка се пушта во промет со или без коски, а месото од грб — само со коски.

Член 24

Како телешко месо од III категорија се подразбира месото од другите делови на половинка: вратот, потплешката, градите, ребрата, стомачниот сид, коленицата и подлактицата.

Потплешката од вратот се одвојува со рез помеѓу последниот вратен и првиот торакален прешлен.

Градите од потплешката се одвојуваат со попречен рез на правецот на ребрата, така што на градите да остануваат само краевите на првите 6 ребра.

Месото од врат, од подлактица, од коленица и од стомачниот сид се пушта во промет со или без коски, а месото од потплешка, од гради и од ребра — само со коски.

Член 25

Како јунешко месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење јуниња, и тоа некастрирани машки грла стари од 6 до 18 месеци и јуници и кастрирани машки грла стари од 6 до 30 месеци. Тежината на трупот (без кожа, без глава, без долни делови од нозе, без внатрешни органи и без опашка) мора да изнесува најмалку 100 kg.

Јунешкото месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) мускулното ткиво да има светлоцрвена до црвена боја;
- 2) градбата, изгледот и конзистенцијата да се карактеристични за јунешко месо;
- 3) масното ткиво да има крембела боја со нијанси на жолта боја;
- 4) 'рскавичните плочички (дискови) помеѓу крстните прешлени да се еластични и невкостени;
- 5) 'рскавичните наставки на триестите изданоци на слабинските и торакалните прешлени да се без поголеми знаци на вкостување;
- 6) коскената срцевина на пресеците на грбните и слабинските прешлени да има црвена боја карактеристична за јунешко месо.

Член 26

Како говедско месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење женски и кастрирани машки грла (волови) постари од 30 месеци и бикови постари од 18 месеци. Тежината на трупот (без кожа, без глава, без долни делови од нозе, без внатрешни органи и без опашка) мора да изнесува најмалку 100 kg.

Говедско месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) мускулното ткиво да има црвена до темноцрвена боја;
- 2) масното ткиво да има светложолта до жолта боја;

3) градбата и конзистенцијата да се карактеристични за говедско месо.

Член 27

Според основните делови на труп, на половишки, и на четвртинки, јунешкото и говедското месо се пушта во промет како јунешко месо од I, II и III категорија и како говедско месо од I, II и III категорија.

Одредбата од став 1 на овој член не се однесува на месото од потслабина („бифтек“), што се пушта во промет во категорија.

Член 28

Како потслабина на јунешко месо и на говедско месо („бифтек“) се подразбираат потслабинските мускули ослободени од поголеми наслојки на масно ткиво (лој).

Член 29

Како јунешко месо од I категорија и како говедско месо од I категорија се подразбира месото од бут без коленица и без делови на стомачниот сид.

Месото од бут се одвојува од слабината со рез помеѓу последниот слабински и првиот крстен прешлен, а од коленицата — во колениот зглоб.

Јунешкото месо од I категорија и говедското месо од I категорија се пуштаат во промет со или без коски.

Член 30

Како јунешко месо од II категорија и како говедско месо од II категорија се подразбира месото од слабина без потслабина, месото од грб и месото од плешка.

Како месо од слабина се подразбира месото од делот на рбетниот столб, одвоено од грбот со рез помеѓу 12 и 13 ребро а од бут — со рез помеѓу последниот слабински прешлен и првиот крстен прешлен. Стомачниот сид од слабината се одвојува со рез што се изведува паралелно со рбетниот столб, така што почнува од местото што од врвовите на попречните наставки на слабинските прешлени е оддалечено најмногу до нивната должина.

Како месо од грб се подразбира месото од делот на рбетниот столб одвоено од потплешката со рез помеѓу 6 и 7 ребро, и од слабина — со рез помеѓу 12 и 13 ребро. Ребрата од грбот се одвојуваат со рез така што на грбот да остане најмногу горната третина на припаѓачките ребра.

Месото од плешка се одвојува од потплешката и од градите по природната мускулна врска. Подлактицата од плешката се одвојува во лакотниот зглоб.

Месото од слабина и од грб се пушта во промет само со коски, а месото од плешка — со или без коски.

Член 31

Како јунешко месо од III категорија и како говедско месо од III категорија се подразбира месото од другите делови на половинка: вратот, потплешката, градите, ребрата, стомачниот сид, коленицата и подлактицата.

Потплешката се одвојува од вратот со рез помеѓу последниот вратен и првиот грбен прешлен.

Градите се одвојуваат од потплешката со попречен рез на правецот на ребрата, така што на градите да останат само краевите на првите 6 ребра.

Месото од врат, од подлактица, од коленица и од стомачниот сид се пушта во промет со или без коски, а месото од потплешка, од гради и од ребра — само со коски.

2. Месо од биволи

Член 32

Месото од биволи се пушта во промет како: месо од биволчиња и биволско месо.

Како месо од биволчиња, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење биволи стари до 6 месеци, а како биволско месо — месото добиено со колење биволи постари од 6 месеци.

Член 33

Врз месото од биволчиња се применуваат одредбите на чл. 20, 21, 22, 23 и 24 од овој правилник.

Член 34

Врз биволското месо се применуваат одредбите на чл. 26, 27, 28, 29, 30 и 31 од овој правилник.

3. Месо од свињи

Член 35

Месото од свињи се пушта во промет како: прасешко месо (месо од цицалчиња), младо свинско месо и свинско месо.

Член 36

Како прасешко месо во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење прасиња стари од 3 недели до 3 месеци. Тежината на трупот (со кожа без влакна, со глава, со нозе и со внатрешни органи од член 4 став 1 точка 2 под а) од овој правилник, со опашка и со сало) мора да изнесува од 5 до 20 kg.

Прасешкото месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) мускулното ткиво да има светлорозова боја и нежна градба;

2) да не потекнува од изразито слаби и спечени прасиња;

3) дебелината на грбната сланина, мерена во елиптичната на 14 грбен прешлен, заедно со кожата да не биде поголема од 1 cm.

Член 37

Прасешкото месо се пушта во промет во трупови, во половишки или во четвртинки.

Ако прасешкото месо се пушта во промет во половишки, на секоја половина и припаѓа половина од главата, од белите дробови со грклан, од срцето и од црниот дигер.

Ако прасешкото месо се пушта во промет во четвртинки, расечувањето на половинките се врши помеѓу 6 и 7 ребро. На предната четвртинка и се додава половина од белите дробови, од срцето и од црниот дигер, а на задната четвртинка половина од главата.

Член 38

Како младо свинско месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење свињи стари до 9 месеци. Машките грла мораат да бидат кастрирани најмалку еден месец пред колењето.

Младо свинско месо се пушта во промет без кожа и без поткожно масно ткиво, без глава, без долни делови од нозе и без внатрешни органи. Тежината на така обработениот труп не може да изнесува повеќе од 37 kg.

Ако младо свинско месо се пушта во промет со кожа и со поткожно масно ткиво, мора да се декларира како младо свинско месо со кожа и со поткожно масно ткиво. Тежината на трупот на младо свинско месо (со кожа без влакна, со поткожно масно ткиво, со глава, со долни делови од нозе, со бубрези и со сало) не може да изнесува повеќе од 50 kg.

Член 39

Младото свинско месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) мускулното ткиво да има розова боја и да не е мраморирано во поголема мера;

2) да има нежна градба и конзистенција карактеристична за младо свинско месо;

3) да нема непријатна миризба на нерези;

4) дебелината на оставениот слој на поткожно масно ткиво да не биде поголема од 5 mm над површинските мускули на грбот, на плешката и на бутите.

Член 40

Како свинско месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење свињи постари од 9 месеци. Машките грла мораат да бидат кастрирани најмалку еден месец пред колењето.

Свинското месо се пушта во промет без кожа, без поткожно масно ткиво, без глава, без долни делови на нозе, без внатрешни органи и без опашка.

Свинското месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) мускулното ткиво да има црвена боја, и да нема непријатна миризба на нерези;

2) масното и мускулното ткиво да се од цврста конзистенција;

3) дебелината на оставениот слој на поткожно масно ткиво да не биде поголема од 5 mm над површинските мускули на грбот, на плешката и на бутите.

Член 41

Според основните делови на труп и на половинки, младото свинско месо и свинското месо се пуштаат во промет како: младо свинско месо од I, II и III категорија и свинско месо од I, II и III категорија.

Член 42

Како младо свинско месо од I категорија и како свинско месо од I категорија се подразбира месото од бут без коленица и месото од грб.

Месото од бут се одвојува од месото од грб со рез помеѓу последниот слабински и првиот крстен прешлен. Коленицата од бутот се одвојува во колениот зглоб.

Како месо од грб (каре) се подразбира месото од делот на ребрениот столб, одвоено од потплешката со рез помеѓу 4 и 5 ребро и со рез помеѓу последниот слабински и првиот крстен прешлен. Ребрата и стомачниот сид од грбот се одвојуваат со прав рез кој се изведува по должина на ребрениот столб, почнувајќи од бочниот раб на потслабината (филе) во правец на телото на петтиот грбен прешлен, така што должината на ребрата да изнесува 3 cm сметајќи од печеницата.

Месото од бут се пушта во промет со или без коски, а месото од грб (каре) — само со коски и со потслабина (филе).

Член 43

Како младо свинско месо од II категорија и како свинско месо од II категорија се подразбира месото од плешка без подлактица. Месото од плешка се одвојува од потплешката по природната мускулна врска. Подлактицата од плешката се одвојува во лакотниот зглоб.

Месото од плешка се пушта во промет со или без коски.

Член 44

Како младо свинско месо од III категорија и како свинско месо од III категорија се подразбира месото од другите делови на половинка: вратот, потплешката, градите, ребрата, коленицата и подлактицата.

Потплешката се одвојува од вратот со рез помеѓу последниот вратен и првиот грбен прешлен.

Градите од потплешката се одвојуваат со попречен рез на правецот на ребрата така што на градите да останат само краевите на првите четири ребра со градната коска.

Месото од врат, од потплешка, од коленица и од подлактица се пушта во промет со или без коски, а месото од гради и од ребра — само со коски.

4. Месо од овци

Член 45

Месото од овци се пушта во промет како: месо од јагниња цицалчиња (младо јагнешко месо), јагнешко месо и овчо месо.

Член 46

Како месо од јагниња цицалчиња, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење јагниња цицалчиња стари до 3 месеци. Тежината на трупот (со главата, со внатрешните органи од член 4 став 1 точка 2 под а) од овој правилник, со бубрежниот лој и со стомачната марамица, без кожата и без долните делови од нозе) мора да изнесува од 5 до 15 kg.

Месото од јагниња цицалчиња што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) мускулното ткиво да има светлорозова боја;

2) да има нежна градба и изгледот и конзистенцијата да се карактеристични за месо од јагниња цицалчиња;

3) бубрезите и површината на трупот барем делумно да се покриени со масно ткиво.

Член 47

Врз месото од јагниња цицалчиња се применуваат одредбите на член 37 од овој правилник.

Член 48

Како јагнешко месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење јагниња стари од 3 до 9 месеци. Тежината на трупот (со бубрезите и со бубрежниот лој, а без кожата, без главата, без долните делови од нозе и без внатрешните органи) мора да изнесува од 8 до 25 kg.

Јагнешкото месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) мускулното ткиво да има розова боја;

2) да има нежна градба и изгледот и конзистенцијата да се карактеристични за јагнешко месо;

3) масното ткиво да нема жолта боја;

4) бубрезите и површината на трупот барем делумно да се покриени со масно ткиво.

Член 49

Како овчо месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење овци (машки и женски грла) постари од 9 месеци. Тежината на трупот (со бубрезите и со бубрежниот лој, а без глава, без кожа, без долни делови од нозе и без внатрешни органи) мора да изнесува најмалку 15 kg.

Овчото месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) мускулното ткиво да има светла до темнопурпурна боја;

2) изгледот, градбата и конзистенцијата да се карактеристични за овчо месо;

3) бубрезите и површината на трупот да се барем делумно покриени со масно ткиво.

Член 50

Врз јагнешкото месо и врз овчото месо се применуваат одредбите на чл. 21 до 24 од овој правилник, со тоа што во II категорија на јагнешко месо, односно во II категорија на овчо месо се распоредуваат и вратот и потплешката.

Член 51

Јагнешкото и овчото месо се пуштаат во промет исклучително со коски.

5. Месо од кози**Член 52**

Месото од кози се пушта во промет како јарешко месо и како козјо месо.

Член 53

Како јарешко месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење јариња стари од 3 недели до 6 месеци. Тежината на трупот (со главата, со црниот цигер, со срцето, со белите дробови, со бубрезите и со бубрежниот лој, а без кожа и без долни делови од нозе) мора да изнесува од 4 до 12 kg.

Јарешкото месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) мускулното ткиво да има светлорозова боја;
- 2) изгледот да е карактеристичен за јарешко месо;
- 3) бубрезите и површината на трупот барем делумно да се покриени со масно ткиво.

Член 54

Врз јарешкото месо се применуваат одредбите на член 37 од овој правилник.

Член 55

Како козјо месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење кози (машки и женски грла) постари од 6 месеци. Машките грла мораат да бидат кастрирани најмалку еден месец пред колењето. Тежината на трупот (со бубрезите и со бубрежниот лој, а без кожа, без главата, без долни делови од нозе и без внатрешни органи) мора да изнесува најмалку 10 kg.

Козјото месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) мускулното ткиво да има светла до темноцрвена боја;
- 2) изгледот и конзистенцијата да се карактеристични за козјо месо;
- 3) бубрезите и површината на трупот барем делумно да се покриени со масно ткиво.

Член 56

Врз козјото месо се применуваат одредбите на чл. 21 до 24 од овој правилник, со тоа што во II категорија на козјо месо се распоредуваат и вратот и потплезката.

Член 57

Јарешкото месо и козјото месо се пуштаат во промет исклучително со коски.

6. Месо од копитар**Член 58**

Месото од копитар се пушта во промет како: месо од ждребиња, коњско месо, месо од магарина, месо од маски и месо од мулиња.

Член 59

Како месо од ждребиња, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење ждребиња, стари од 6 недели до 1 година.

Месото од ждребиња што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) мускулното ткиво да има розовоцрвена боја;
- 2) да има нежна градба и конзистенција;
- 3) бубрезите и површината на трупот да се делумно покриени со масно ткиво;
- 4) масното ткиво да нема жолта боја.

Член 60

Врз месото од ждребиња се применуваат одредбите на чл. 21 до 24 од овој правилник.

Член 61

Како коњско месо, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење коњи постари од 1 година.

Коњското месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) мускулното ткиво да има изразито црвена боја;
- 2) да има карактеристична градба и конзистенција;
- 3) бубрезите и површината на трупот барем делумно да се покриени со масно ткиво.

Член 62

Како месо од магарина, од маски и од мулиња, во смисла на овој правилник, се подразбира месото добиено со колење магарина, маски односно мулиња.

Член 63

Одредбите на чл. 59 и 61 од овој правилник се однесуваат и на месото од магарина, од маски и од мулиња.

Член 64

Врз коњското месо и врз месото од магарина, од маски и од мулиња се применуваат одредбите на чл. 27 до 31 од овој правилник.

Член 65

Ако месото од добиток за колење од чл. 20, 25, 26, 36, 38, 39, 40, 46, 48, 49, 53, 55, 59 и 61 од овој правилник не ги исполнува условите за квалитетот пропишани со овој правилник, може да се користи за индустриска преработка, со тоа што таквото месо да биде означено како „месо за преработка“.

7. Месо од питоми зајаци**Член 66**

Месото од питоми зајаци се пушта во промет во труп со главата, со црниот цигер, со срцето, со белите дробови и со бубрезите, а без кожа, без долни делови од нозе и без внатрешни органи, или расечено во половинки односно во четвртинки.

Врз месото од питоми зајаци се применува одредбата на член 37 од овој правилник.

8. Месо од живина (живинско месо)**Член 67**

Месото од живина се пушта во промет како: месо од кокошки, месо од мисирки, месо од гуски, месо од пајки, месо од морки (бисерки) и месо од питоми гулаби.

Месото од живина се пушта во промет во трупови или во делови.

Како трупови на месо од живина се подразбираат труповите очистени од перја, со глава, со долни делови од нозе и со внатрешните органи, а без црева, без волка, без клоака и без тртната жлезда.

Месо од кокошки**Член 68**

Месото од кокошки се пушта во промет како пилешко месо и кокошкино месо.

Член 69

Како пилешко месо се подразбира месото добиено со колење пилиња стари до 6 месеци.

Пилешкото месо се пушта во промет како младо пилешко месо и пилешко месо.

Член 70

Како младо пилешко месо (бројлери) се подразбира месото добиено со колење гоени пилиња стари до 2,5 месеци.

Младото пилешко месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) да потекнува од згоени пилиња чија тежина на трупот мора да изнесува од 800 до 1.750 g, и мускулатурата на градите, на копаните и на црните копанги да биде добро развиена и заоблена;

2) да има слој на поткожно масно ткиво рамномерно распореден по грбот, копаните и тртникот, така што низ кожата да не се гледаат мускулите;

3) кожата да е нежна, да има светложолта боја, без механички и термички оштетувања, без крвави подлеви, без остатоци на пердув и на мек пердув;

4) на трупот да не се забележуваат анатомски деформации ниту оштетувања настанати пред и во текот на колењето и обработката (преломи, рани, жулеви и нагмечувања).

Ако младо пилешко месо се пушта во промет со декларација: „готово за печење“, трупот мора да биде без глава, без врат, без волка, без клоака и без долни делови од нозе.

Член 71

Како пилешко месо се подразбира месото добиено со колење пилиња од двата пола стари над 2,5 до 6 месеци.

Пилешкото месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) да потекнува од згоени пилиња чија тежина на трупот мора да изнесува од 1 до 2 kg, и мускулатурата на градите, на копаните и на црните копанги да биде добро развиена;

2) да има слој на поткожно масно ткиво рамномерно распореден по грбот, копаните и тртникот, така што низ кожата да не се гледаат мускулите;

3) кожата да е нежна, да има светложолта до жолта боја, без механички и термички оштетувања, крвави подлеви, остатоци на пердув и на мек пердув;

4) на трупот да не се забележуваат анатомски деформации ниту оштетувања настанати пред и во текот на колењето и обработката (преломи, рани, жулеви и нагмечувања).

Член 72

Кокешкиното месо се пушта во промет како месо од млади кокошки и месо од стари кокошки.

Член 73

Како месо од млади кокошки се подразбира месото добиено со колење кокошки од двата пола стари од 6 месеци до 1 година.

Месото од млади кокошки што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) да потекнува од згоени млади кокошки;

2) мускулатурата да е добро развиена и слојот на поткожното масно ткиво да е рамномерно распореден по грбот, копаните и тртникот;

3) на трупот да не се забележуваат анатомски деформации ниту оштетувања настанати пред и во текот на колењето и обработката (преломи, рани, жулеви и нагмечувања).

Член 74

Како месо од стари кокошки се подразбира месото добиено со колење кокошки од двата пола постари од 1 година.

Месото од стари кокошки што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) да потекнува од добро згоени кокошки;

2) мускулатурата да е добро развиена и слојот на поткожното масно ткиво да е рамномерно распореден по грбот, копаните и тртникот;

3) на трупот да не се забележуваат анатомски деформации ниту оштетувања настанати пред и во текот на колењето и обработката (преломи, рани, жулеви и нагмечувања).

Месо од мисирки (мисиркино месо)

Член 75

Како месо од мисирки се подразбира месото добиено со колење мисирки и мисири.

Месото од мисирки што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) да потекнува од добро згоени мисирки;

2) мускулатурата да е добро развиена и слојот на поткожното масно ткиво да е рамномерно распореден по грбот и градите;

3) на трупот да не се забележуваат анатомски деформации ниту оштетувања настанати пред и во текот на колењето и обработката (преломи, рани, жулеви и нагмечувања).

Месо од гуски (гускино месо)

Член 76

Месото од гуски се пушта во промет како месо од гуски печеници и како гускино месо.

Член 77

Како месо од гуски печеници се подразбира месото добиено со колење гуски од двата пола стари до 1 година.

Месото од гуски печеници што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) да потекнува од добро згоени млади гуски;

2) мускулатурата да е добро развиена и слојот на поткожното масно ткиво да е рамномерно распореден по грбот, копаните и градите;

3) на трупот да не се забележуваат анатомски деформации ниту оштетувања настанати пред и во текот на колењето и обработката (преломи, рани, жулеви и нагмечувања).

Член 78

Како гускино месо се подразбира месото добиено со колење гуски од двата пола постари од 1 година.

Гускиното месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) да потекнува од добро згоени гуски;

2) мускулатурата да е добро развиена и слојот на поткожното масно ткиво да е рамномерно распореден по грбот и градите;

3) на трупот да не се забележуваат анатомски деформации ниту оштетувања настанати пред и во текот на колењето и обработката (преломи, рани, жулеви и нагмечувања).

Член 79

Гускиното месо може да се пушти во промет и како месо од колкани гуски.

Месото од колкани гуски што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

1) да потекнува од колкани гуски;

2) целата површина на трупот да е обложена со слој од масно ткиво во количество карактеристично за месо од гуски;

3) кожата да има светложолта боја својствена за добро згоена живина и да нема поголеми оштетувања.

Месо од пајки

Член 80

Месото од пајки се пушта во промет како месо од пајки печеници и како пајкино месо.

Член 81

Како месо од пајки печеници се подразбира месото добиено со колење пајки од двата пола стари до 1 година.

Месото од пајки печеници што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) да потекнува од добро згоени млади пајки;
- 2) мускулатурата да е добро развиена и слојот на поткожното масно ткиво да е рамномерно распределен по грбот и градите;
- 3) на трупот да не се забележуваат анатомски деформации ниту оштетувања настанати пред и во текот на колењето и обработката (преломи, рани, жулеви и нагмечувања).

Член 82

Како пајкино месо се подразбира месото добиено со колење пајки од двата пола постари од 1 година.

Пајкиното месо што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) да потекнува од добро згоени пајки;
- 2) мускулатурата да е добро развиена и слојот на поткожното масно ткиво да е рамномерно распределен по грбот и градите;
- 3) на трупот да не се забележуваат анатомски деформации ниту оштетувања настанати пред и во текот на колењето и обработката (преломи, рани, жулеви и нагмечувања).

Месо од морки (бисерки)

Член 83

Како месо од морки (бисерки) се подразбира месото добиено со колење морки од двата пола.

Врз месото од морки се применуваат одредбите на член 75 од овој правилник.

Ако месото од морки се пушта во промет како месо од пернат дивеч, мора да ги исполнува условите од член 87 на овој правилник.

9. Месо од дивеч

Член 84

Како месо од дивеч се подразбира месото од дивеч стрелен во лов и месото добиено со колење одгледуван дивеч.

Член 85

Месото од дивеч се пушта во промет одвоено од месото од добиток за колење.

Член 86

Дивите зајаци се продаваат цели, заедно со кожата и со внатрешните органи (без желудник и без црева).

Член 87

Пернатиот дивеч што се пушта во промет мора да ги исполнува следните услови:

- 1) да е смрзнат или изладен;
- 2) да не е оштетен во поголема мера;
- 3) цревата да се извадени без отворање на стомачната шуплина (низ класката).

III. ПРЕТХОДНО СПАКУВАНО МЕСО ОД ДОБИТОК ЗА КОЛЕЊЕ, ОД ЖИВИНА И ОД ДИВЕЧ

Член 88

Месото од добиток за колење, од живина и од дивеч и јастивите делови можат да се пуштаат во промет и претходно спакувани.

Месото од добиток за колење, од живина и од дивеч и јастивите делови можат да се пакуваат во подлошки, во фолии, во садови со прозирен капак, во пластични Кесиња со вакуум и на друг начин.

Претходното пакување може да го врши само производителот, односно организацијата што за таа цел има соодветни простории и уреди за расечување, пакување и чување на пакувано месо.

Во просторијата во која се врши расечувањето и пакувањето на месото и на јастивите делови мора да се одржува температура најмногу до 10°C , а во просторијата за чување на спакуваното месо и на јастивите делови од -1°C до $+2^{\circ}\text{C}$.

Ако производителите односно организацијата од став 3 на овој член врши смрзување на претходно спакувано месо, мора да има и уреди за смрзување и чување на смрзнатото спакувано месо и на јастивите делови.

Член 89

Претходно спакуваното месо и јастивите делови се пуштаат во промет изладени или смрзнати. Таквото месо и јастивите делови можат да се пуштаат во промет само како цело пакување.

Член 90

Претходно спакуваното месо од добиток за колење, од живина и од дивеч се добива со расечување на одделни делови од изладен труп или од изладени делови, чија температура во длабочината мора да изнесува од 0°C до $+4^{\circ}\text{C}$. Расечувањето на месото мора да се изврши најдоцна 72 часа по колењето на добитокот, на живината и на дивечот. Веднаш по расечувањето, месото се пакува во соодветна амбалажа и се чува на температура од -1°C до $+2^{\circ}\text{C}$.

Ако претходно спакуваното месо се пушта во промет како смрзнато мора веднаш по пакувањето да се смрзува на температура пониска од -30°C и да се чува на температура пониска од -18°C .

Член 91

Под условите од член 90 на овој правилник се врши претходно пакување и смрзување на јастивите делови.

Член 92

Нерасечената живина се пакува во вреќички од провидни пластични материјали од кои може да се истисне воздухот, а кои се затвораат термички или механички.

Дробовите од живина (преджелудник — бубац, цри цигер, слезина, срце), како и вратот, можат да се ставаат во стомачната шуплина на трупот од претходно спакувана живина само ако се посебно спакувани во вреќички или во фолии од пластични маси.

Член 93

Едно пакување може да содржи само еден вид месо од добиток за колење, од живина и од дивеч од иста категорија.

Забрането е под парчињата на месото што се гледаат на површината на пакувањето да се ставаат несразмерно мали парченца месо, како и да се додава спојно ткиво или масно ткиво и јастиви делови.

Член 94

Претходно спакуваното изладено месо од добиток за колење, од живина и од дивеч, чии парчиња мерени поединечно имаат тежина помала од 200 g, може да биде во прометот до 3 дена сметајќи од денот на пакувањето, под услов да се чува на температура до $+2^{\circ}\text{C}$ и да не му се променети својствениите органолептички особини.

Претходно спакуваното изладено месо, чии парчиња мерени поединечно имаат тежина поголема од 200 g, може да биде во прометот, и тоа: говедско и јунешко месо до 14 дена а свинско и телешко месо и месо од живина до 7 дена сметано од денот на пакувањето, под услов да се чува на температура од -1°C до $+2^{\circ}\text{C}$, да е пакувано во кесиња што му обезбедуваат вакуум и да не му се променети својствениите органолептички особини.

Ако месото од став 2 на овој член не се пакува во кесиња што обезбедуваат вакуум, врз таквото месо се применуваат одредбите на став 1 од овој член.

Претходно спакуваното смрзнато месо од ст. 1 и 2 на овој член може да биде во промет до 90 дена, под услов да се чува на температура пониска од -12°C .

IV. ТРАНСПОРТИРАЊЕ, ЧУВАЊЕ, ОЗНАЧУВАЊЕ И ПРОДАЖБА НА МЕСО ОД ДОБИТОК ЗА КОЛЕЊЕ, ОД ЖИВИНА И ОД ДИВЕЧ

Член 95

Месото од добиток за колење, од живина и од дивеч пред натоварот во превозното средство мора да се излади или смрзне.

Како изладено месо се подразбира месото чија температура во средишните делови на најдебелите мускули изнесува од $-0,5^{\circ}\text{C}$ до $+4^{\circ}\text{C}$.

Како смрзнато месо се подразбира месото чија температура во средишните делови на најдебелите мускули е пониска од -8°C .

Забрането е повторно да се смрзнува еднаш одмрзнато месо и како такво да се пушта во промет.

Член 96

Изладеното месо од добиток за колење, од живина и од дивеч се транспортира со превозни средства во кои е обезбедена температура на изладеното месо во средишните делови на најдебелите мускули од $+4^{\circ}\text{C}$.

Изладените трупови, половинки и четвртинки се обесуваат во превозните средства, при што месото во текот на транспортирањето не смее да го долпира подот.

Месото во парчиња може да се транспортира само во метални или пластични садови или во картонски кутии. Картонските кутии мораат да бидат однатре обложени со чист материјал што не пропушта вода и маст.

Искостено изладено или смрзнато месо може да се транспортира во јутени вреќи со вложка од пластични фолии или во вреќи од пластични фолии и мора да биде сместено во соодветна пластична, картонска или метална амбалажа.

Член 97

Смрзнатото месо од добиток за колење, од живина и од дивеч се транспортира со превозни средства во кои е обезбедено разладување, со тоа што месото може да биде наслано (наредено) на лимен под или на метални решетки (трепни) кои се покриени со бели чаршафи или со пластични фолии.

Член 98

Спакуваното месо од добиток за колење, од живина и од дивеч се транспортира во соодветна метална, картонска или пластична амбалажа.

Дивечот не смее да се транспортира со превозни средства со кои се превезува месо од добиток за колење и од живина, ако не е посебно спакуван.

Член 99

Јастивите делови од член 4 став 1 точка 2 од овој правилник се транспортираат во садови од метал кој не рѓосува или во садови од пластични маси.

Смрзнатите јастиви делови од член 4 став 1 точка 2 од овој правилник се транспортираат и спакувани во картонски кутии или во садови од пластични маси, кои се однатре обложени со пластични фолии.

Член 100

При транспортирањето на месото од добиток за колење, од живина и од дивеч во време кога температурата на воздухот е поголема од $+15^{\circ}\text{C}$, превозните средства со кои месото се транспортира на оддалеченост поголема од 100 km мораат да имаат разладни уреди.

Член 101

Месото од дивеч во кожа се транспортира претходно спакувано во јутени вреќи или пластични фолии.

Одредбите на чл. 95 до 100 од овој правилник сообразно се применуваат и врз транспортирањето на месото од дивеч во кожа.

Член 102

Натоварот и истоварот на месото од добиток за колење, од живина и од дивеч мора да се врши на покриени рампи така што месото да се обезбеди од непосредно дејство на сончевата светлина, од атмосферски врнежи и од прав.

Член 103

Сланината, салото, лојот и јастивите делови од член 4 став 1 точка 2 од овој правилник, се чуваат одвоено од месото и мораат да бидат обесени за кукачки или сложени во рафови (витрини), освен дробовите кои мораат да бидат сложени во садови од нерѓосувачки метал или од пластични маси.

Смрзнатото месо и смрзнатите јастиви делови се чуваат во ладилници или во разладни витрини, на температура пониска од -12°C .

Член 104

Месото од дивеч се чува одвоено од месото од добиток за колење и од живина во разладни простории или во разладни уреди и се продава одвоено од тие видови месо.

Смрзнатото месо од дивеч се чува во ладилници или во разладни витрини, на температура пониска од -12°C .

Член 105

Во пресотриите во кои се продава месо од добиток за колење, од живина и од дивеч на видно место се истакнуваат шематски прикази за категориите на одделните видови месо што се предвидени со овој правилник.

Во шематските прикази се прикажуваат надворешните и внатрешните страни на половинките.

Одделните категории на месо се означуваат со бои, и тоа: со сина боја — месо вон категории, со првена боја — месо од I категорија, со зелена боја — месо од II категорија и со жолта боја — месо од III категорија. Под шемата се наоѓа легенда со ознака на боите за одделните категории на месо.

Шематските прикази се изработуваат на цврста хартија или на друг погоден материјал, во големина од најмалку $40 \times 60 \text{ cm}$.

Член 106

Во просториите во кои се продава месо од добиток за колење, од живина и од дивеч, месото се држи обесено за кукичка, одвоено по видовите и категориите. Ако е исечено во помали парчиња, месото може да се држи и во витрини распоредено по видовите и категориите.

Витрините за излагање на месото за продажба треба да се од таква големина и да имаат соодветни прегради, што да е овозможено распоредување на месото по видовите и категориите.

Член 107

Месото од копитар се продава само во посебни продавници.

Член 108

Забрането е да се изложува месо од добиток за колење, од живина и од дивеч вон од продавница или да се става во незащитени излози, како и да се продава по куки и улици.

Член 109

Во продажбата на мало месото од добиток за колење, од живина и од дивеч се мери без подлошка на тасот на вагата. Тасот на вагата може да се покрие само со фолија од целофан со дебелина од 0,005 до 0,006 mm или потенка, со тоа што површината на фолијата не смее да биде поголема од површината на тасот на вагата.

V. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 110

Со денот на влегувањето во сила на овој правилник престануваат да важат чл. 1 до 4, чл. 56 до 61, чл. 82 до 87 и чл. 112 до 123 од Правилникот за квалитетот на прехранбените продукти и за условите за нивното производство и промет (Додаток на „Службен лист на ФНРЈ“, бр. 12/57 и „Службен лист на ФНРЈ“, бр. 25/57, 36/57, 13/58, 32/58 и 18/59).

Член 111

Овој правилник влегува во сила по истекот на три месеци од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 3928
17 мај 1974 година
Белград

Сојузен секретар
за стопанство,

Божко Димитриевиќ, с. р.

644.

Врз основа на член 72 од Законот за печатот и за другите видови информации („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 45/60 и „Службен лист на СФРЈ“, бр. 15/65), сојузниот секретар за внатрешни работи донесува

РЕШЕНИЕ

ЗА ЗАБРАНА НА ВНЕСУВАЊЕТО И РАСТУРАЊЕТО НА СПИСАНИЕТО „L'EUROPEO“

Се забранува внесувањето во Југославија и растурањето на списанието „L'Europeo“, број 18 од 2 мај 1974 година, кое излегува на италијански јазик во Милано, Италија.

Бр. 650-1-12/151
21 јуни 1974 година
Белград

Сојузен секретар
за внатрешни работи,
Фрањо Херлевиќ, с. р.

645.

Врз основа на член 72 од Законот за печатот и за другите видови информации („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 45/60 и „Службен лист на СФРЈ“, бр. 15/65), сојузниот секретар за внатрешни работи донесува

РЕШЕНИЕ

ЗА ЗАБРАНА НА ВНЕСУВАЊЕТО И РАСТУРАЊЕТО НА СПИСАНИЕТО „DOMENICA DEL CORRIERE“

Се забранува внесувањето во Југославија и растурањето на списанието „Domenica del corriere“, број 18 од 5 мај 1974 година, кое излегува на италијански јазик во Милано, Италија.

Бр. 650-1-12/152
21 јуни 1974 година
Белград

Сојузен секретар
за внатрешни работи,
Фрањо Херлевиќ, с. р.

646.

Врз основа на член 72 од Законот за печатот и за другите видови информации („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 45/60 и „Службен лист на СФРЈ“, бр. 15/65), сојузниот секретар за внатрешни работи донесува

РЕШЕНИЕ

ЗА ЗАБРАНА НА ВНЕСУВАЊЕТО И РАСТУРАЊЕТО НА СПИСАНИЕТО „DOMENICA DEL CORRIERE“

Се забранува внесувањето во Југославија и растурањето на списанието „Domenica del corriere“, број 19 од 12 мај 1974 година, кое излегува на италијански јазик во Милано, Италија.

Бр. 650-1-12/153
21 јуни 1974 година
Белград

Сојузен секретар
за внатрешни работи,
Фрањо Херлевиќ, с. р.

647.

Врз основа на член 83 став 2 од Законот за дефинирано работење („Службен лист на СФРЈ“, бр. 36/72, 71/72 и 52/73) и член 62 точка 14 од Законот за Народната банка на Југославија и за единственото монетарно работење на народните банки на републиките и на народните банки на автономните покраини („Службен лист на СФРЈ“, бр. 23/72), Советот на гувернерите донесува

ОДЛУКА

ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ДЕВИЗИТЕ ШТО ОВЛАСТЕНИТЕ БАНКИ МОЖАТ ДА ГИ КУПУВААТ ВО СТРАНСТВО

1. Овластените банки можат, заради извршување на тековните плаќања, да купуваат во странство девизи, и тоа:

- 1) белгиски франк;
- 2) данска круна;
- 3) финска марка;
- 4) холандска форинта;
- 5) јапонски јен;
- 6) канадски долар;
- 7) норвешка круна;
- 8) шпанска пезета;
- 9) шведска круна.

2. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“

О. бр. 42
20 јуни 1974 година
Белград

Го заменува претседателот
на Советот на гувернерите
вицегувернер
на Народната банка
на Југославија,
Јошко Штрукељ, с. р.

648.

Врз основа на член 35 од Законот за Народната банка на Југославија и за единственото монетарно работење на народните банки на републиките и на народните банки на автономните покраини („Службен лист на СФРЈ“, бр. 23/72) и член 72 од Законот за банките и за кредитниот и банкарското работење („Службен лист на СФРЈ“, бр. 58/71, 71/72, 40/73 и 59/73), Советот на гувернерите донесува

О Д Л У К А

ЗА ВОДЕЊЕ ДЕВИЗНИ СМЕТКИ И ДЕПОЗИТИ НА СТРАНСКИ ПРАВНИ И ФИЗИЧКИ ЛИЦА

1. Банките овластени за работи со странство можат да отвораат девизни сметки и да држат депозити во конвертибилни валути на странски правни и физички лица (во понатамошниот текст: странски лица), чие седиште, односно живеалиште е во Југославија или во странство.

Банките овластени за девизни работи во Југославија можат да отвораат девизни сметки и да држат депозити во конвертибилни валути на странски лица, чие седиште, односно живеалиште е во Југославија.

2. Банките овластени за работи со странство и банките овластени за девизни работи во Југославија можат да отвораат девизни сметки во клириншки валути само на странски дипломатски, конзуларни, трговски и други претставништва во Југославија, како и на странски физички лица со живеалиште во Југославија, и тоа само по дознаки од странство во тие валути, како и по уплати врз основа на чекови или кредитни писма на тие валути.

3. Уплати на сметките од точка 1 став 1 на оваа одлука, покрај сопствениците на сметките и други странски лица, можат да вршат и организациите на здружениот труд на име плаќање увоз на стоки и услуги.

Врз уплатите што ги вршат организациите на здружениот труд се применуваат прописите што важат за плаќање на редовниот увоз на стоки и услуги.

Уплати на сметките од точка 1 на оваа одлука не можат да се вршат во ефективни странски валути.

4. Средствата на девизните сметки од точка 1 на оваа одлука сопствениците на сметките можат да ги користат за динарски плаќања во Југославија, за трансфер во странство, како и за девизни плаќања во Југославија или во странство согласно со важечките прописи.

Врз наплатите на извезени стоки и услуги од девизните сметки на странски лица во конвертибилни валути во корист на организациите на здружениот труд се применуваат прописите што важат за редовниот извоз на стоки и услуги.

5. Средствата на девизните сметки од точка 2 на оваа одлука сопствениците на сметките можат да ги користат само за динарски плаќања во Југославија или за трансфер во земјата од која се порано примени дознаки, чекови или кредитни писма.

Извршените исплати во динари од овие сметки не можат да се сторнираат и да се вратат на клириншка сметка.

6. Конверзија на една конвертибилна валута во друга може да се врши ако е согласна со тоа овластената банка кај која се води сметката, и ако со други прописи не се заведени ограничувања.

Конверзија на клириншки валути не може да се врши.

7. Девизните сметки во конвертибилни валути на странски лица со седиште, односно живеалиште во странство можат да бидат по видување или орочени и на тие сметки може да се пресметува камата.

Девизните сметки во конвертибилни валути на странски лица со седиште, односно живеалиште во Југославија, како и девизните сметки на странски лица во клириншки валути не можат да се орочуваат ниту може да се плаќа камата на овие сметки.

8. Упатства за спроведување на оваа одлука дава, по потреба, Народната банка на Југославија.

9. Со денот на влегувањето во сила на оваа одлука престанува да важи Одлуката за водењето на девизните сметки и депозити на странски правни и физички лица („Службен лист на СФРЈ“, бр. 17/73).

10. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

О. бр. 43
20 јуни 1974 година
Белград

Го заменува претседателот
на Советот на
гувернерите
вицегувернер
на Народната банка на
Југославија,
Јошко Штрукељ, с. р.

649.

Врз основа на член 22 од Законот за општествена контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 25/72 и 35/72), претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите склучуваат

СПОГОДБА

ЗА ПРОМЕНА НА ЗАТЕЧЕНИТЕ ЦЕНИ ЗА БЕЛОСИПЕДИ, ЗАДНИ ГЛАВИНИ ЗА ВЕЛОСИПЕДИ, ВЕЛОСИПЕДИ СО ПОМОШЕН МОТОР И МОПЕДИ И ЗА НИВНИ РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ

1. Претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите на 11 април 1974 година склучија и потпишаа Спогодба за промена на затечените цени за велосипеди, задни главини за велосипеди, велосипеди со помошен мотор и мопеди и за нивни резервни делови, со тоа што производителските организации на здружениот труд да можат да ги зголемаат своите затечени продажни цени, при постојните услови на продажбата, и тоа за:

1) велосипеди и задни главини за велосипеди	до 25%
2) мопеди и велосипеди со помошен мотор, во просек	до 18%
3) резервни делови за велосипеди и за главини за велосипеди, во просек	до 25%
4) резервни делови за мопеди и велосипеди со помошен мотор, во просек	до 18%

Цените за производите од одредбите под 2, 3 и 4 на став 1 на оваа точка важат според ценовниците кои се составен дел на Спогодбата.

2. Учесниците на оваа спогодба се обврзуваат дека производителите од точка 1 на оваа спогодба ќе ги продаваат, односно купуваат по цените и под условите, што се предвидени во спогодбата.

3. На оваа спогодба даде согласност Сојузниот завод за цени, со решение бр. 414 од 1 јули 1974 година.

4. Оваа спогодба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претставници на производителите: „Унис-Рог“ — Љубљана, „Томос“ — Копер, „Номега“ — Нови Сад и „Унис“ — Бугојно.
Претставници на купувачите-потрошувачи: 20 купувачи-потрошувачи потписници на Спогодбата.

650.

Врз основа на член 22 од Законот за општествена контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 25/72 и 35/72), претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите склучуваат

СПОГОДБА**ЗА ПРОМЕНА НА ЗАТЕЧЕНИТЕ ЦЕНИ ЗА ПРОТИВПОЖАРНИ АПАРАТИ И ЗА НИВНИ РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ**

1. Претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите на 5 април 1974 година склучија и потпишаа Спогодба за промена на затечените цени за противпожарни апарати и за нивни резервни делови, со тоа што производителските организации на здружениот труд да можат да ги зголемат своите затечени продажни цени, при постојните услови на продажбата, за противпожарни апарати во просек до 18,60% според Ценовникот кој е составен дел на Спогодбата, а за нивните резервни делови — до 18,60%.

2. Учесниците на оваа спогодба се обврзуваат дека производите од точка 1 на оваа спогодба ќе ги продаваат, односно купуваат по цените и под условите, што се предвидени во спогодбата.

3. На оваа спогодба даде согласност Сојузниот завод за цени, со решение бр. 313 од 21 јуни 1974 година.

4. Оваа спогодба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претставници на производителите: „Пастор“ — Загреб и „Ватроспрем“ — Белград.
Претставници на купувачите — потрошувачи: „Ватроспрем“ — Белград, „Ватротехна“ — Загреб, „Гасилска опрема“ — Љубљана, „Униса“ — Сараево и „Заштита рада“ — Белград.

651.

Врз основа на член 22 од Законот за општествена контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 25/72 и 35/72), претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите склучуваат

СПОГОДБА**ЗА ПРОМЕНА НА ЗАТЕЧЕНИТЕ ЦЕНИ ЗА СКРОБ ОД ПЧЕНКА И ЗА СКРОБНИ ПРЕРАБОТКИ**

1. Претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите на 18 април 1974 година склучија и потпишаа Спогодба за промена на затечените цени за скроб од пченка и за скробни преработки, со тоа што производителските организации на здружениот труд да можат да ги зголемат своите затечени продажни цени, при постојните услови на продажбата, во просек до 11%, а според Ценовникот кој е составен дел на Спогодбата.

2. Учесниците на оваа спогодба се обврзуваат дека производите од точка 1 на оваа спогодба ќе ги продаваат, односно купуваат по цените и под условите, што се предвидени во спогодбата.

3. На оваа спогодба даде согласност Сојузниот завод за цени, со решение бр. 534 од 28 јуни 1974 година.

4. Оваа спогодба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претставници на производителите: „Серво Михаљ“, Фабрика скроба — Зренјанин, „Тамши“, Фабрика скроба — Јабука, „Хслиос“ — Домжале

и „Фиделинка“ ООУР „Скроб“ — Суботица.
Претставници на купувачите-потрошувачи: 35 купувачи-потрошувачи потписници на Спогодбата.

652.

Врз основа на член 22 од Законот за општествена контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 25/72 и 35/72), претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите склучуваат

СПОГОДБА**ЗА ПРОМЕНА НА ЗАТЕЧЕНИТЕ ЦЕНИ ЗА БОКС — ПАЛЕТИ**

1. Претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите на 16 мај 1974 година склучија и потпишаа Спогодба за промена на затечените цени за бокс-палети, со тоа што производителските организации на здружениот труд да можат да ги зголемат своите затечени продажни цени, при постојните услови на продажбата, до 21%.

2. Учесниците на оваа спогодба се обврзуваат дека производите од точка 1 на оваа спогодба ќе ги продаваат, односно купуваат по цените и под условите, што се предвидени во спогодбата.

3. На оваа спогодба даде согласност Сојузниот завод за цени, со решение бр. 520 од 27 јуни 1974 година.

4. Оваа спогодба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претставници на производителите: „Примат“ — Марибор и ИГМ — Лепоглава.

Претставници на купувачите-потрошувачи: „Металка“ — Љубљана, „Јеклотехна“ — Марибор, „Лепа“ — Лепоглава, „Иванчица“ — Лепоглава и Центар „8. Мај“ — Вараждин.

653.

Врз основа на член 22 од Законот за општествена контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 25/72 и 35/72), претставникот на производителот и претставниците на потрошувачите склучуваат

СПОГОДБА**ЗА ПРОМЕНА НА ЗАТЕЧЕНИТЕ ЦЕНИ ЗА ГАСНИ БОЈЛЕРИ, ДОДАТНА ОПРЕМА И ЗА НИВНИ РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ**

1. Претставникот на производителот и претставниците на потрошувачите на 19 април 1974 година склучија и потпишаа Спогодба за промена на затечените цени за гасни бојлери, додатна опрема и за нивни резервни делови, со тоа што производителските организации на здружениот труд да можат да ги зголемат своите затечени продажни цени, при постојните услови на продажбата, во просек до 19%, а според ценовниците кои се составен дел на Спогодбата.

2. Учесниците на оваа спогодба се обврзуваат дека производите од точка 1 на оваа спогодба ќе ги продаваат, односно купуваат по цените и под условите, што се предвидени во спогодбата.

3. На оваа спогодба даде согласност Сојузниот завод за цени, со решение бр. 449 од 26 јуни 1974 година.

4. Оваа спогодба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претставник на производителот: „Тики“ — Љубљана.

Претставници на купувачите-потрошувачи: 12 купувачи-потрошувачи потписници на Спогодбата.

УСТАВЕН СУД НА ЈУГОСЛАВИЈА**О Д Л У К А**

**ЗА ОЦЕНА НА СОГЛАСНОСТА НА ТОЧ. 3 И 4 ОД
ОДЛУКАТА НА САБОРОТ НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА
РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА ОД 3 АПРИЛ 1974 ГОДИ-
НА СО УСТАВОТ НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕ-
РАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА**

I. Работничките совети на основните организа-
ции на здружениот труд на Сообраќајната секција,
Пула и на Секцијата за одржување на пругите, Пула
и работничкиот совет на Железничкото стопанство,
Љубљана, сметајќи дека Одлуката на Саборот на Со-
цијалистичка Република Хрватска од 3 април 1974
година е несогласна со одредбите на чл. 14, 34, 251 и
254 од Уставот на СФРЈ, предложија Уставниот суд
на Југославија да ја оцени уставноста на таа одлука.

Одлуката чија уставност се оспорува Саборот на
СР Хрватска ја донесе на седницата на Републич-
киот собор од 3 април 1974 година и на седницата на
Стопанскиот собор одржана на 3 април 1974 година.

Со точ. 1 и 2 од Одлуката се одбива барањето на
Железничкото стопанство, Љубљана за покритие на
загубите на железничките пруги Пула — Ракигорец
и Луноглав. — Раша, и му се дава согласност на тоа
стопанство на 1 јули 1974 година да го запре поната-
мошниот превоз на патници и стоки на тие пруги.

Во точка 3 од Одлуката се пропишува дека пре-
возот на патници и стоки на железничките пруги
Пула—Ракигорец (исклучително), Луноглав — Раша и
Риска — Шапјане (вклучително) од 1 јули 1974 го-
дина ќе го организира Железничкото транспортно
претпријатие, Загреб.

Точка 4 од Одлуката определува дека односите
пomeѓу Социјалистичка Република Хрватска, Желез-
ничкото стопанство, Љубљана и Железничкото тран-
спортно претпријатие, Загреб, што не се регулирани
со оваа одлука, мораат да се уредат со договор кој
трсба да се склучи пред 1 јули 1974 година.

Според становиштето на Саборот на СР Хрватс-
ка, со Одлуката од 3 април 1974 година не се нару-
шуваат самоуправните права на работниците здру-
жени во сложената организација на здружениот
труд Железничко стопанство, Љубљана, бидејќи со
самото поднесување на барањето за одобрение на
ззпирањето на сообраќајот на наведените пруги ра-
ботниците се определиле за воспоставување одно-
си како што го регулира тоа Одлуката чија уставност
се оспорува. На една расправа одржана на 20 јуни
1974 година претставникот на Саборот на СР Хрватс-
ка истакна приговор за ненадлежност на Уставниот
суд на Југославија за оценување на уставноста на
спорната одлука.

II. Разгледувајќи ја Одлуката на Саборот на СР
Хрватска од 3 април 1974 година Уставниот суд на
Југославија најде дека врз основа на одредбата на
член 375 став 1 точка 4 од Уставот на СФРЈ е надле-
жен да одлучува за согласноста на точ. 3 и 4 од Од-
луката со Уставот на СФРЈ бидејќи е во прашање
акт чија уставност Судот врз основа на таа уставна
одредба е овластен да ја оценува.

Оценувајќи ја уставноста на одредбата на точка
3 од Одлуката на Саборот на СР Хрватска од 3 април
1974 година се констатира дека со таа одредба му се
наложува на Железничкото транспортно претприја-
тие во Загреб од 1 јули 1974 година на пругите наве-
дени во таа одредба да врши превоз на патници и
стоки, односно да ја врши дејноста што на тие пруги
веќе ја вршат организациите на здружениот труд
што се наоѓаат во составот на Железничкото тран-
спортно претпријатие, Љубљана односно Железнич-
кото стопанство, Љубљана.

Со оглед на технологијата на дејноста со која се
занимаваат железничките транспортни организации,
со ваквото уредување на односите всушност се ре-
шава за статусните прашања на заинтересираните
железнички транспортни организации. Имено, реали-
зацијата на одредбата на точка 3 од Одлуката претпо-
ставува издвојување на основните организации на
здружениот труд што вршат железничка транспорт-
на дејност на означените пруги а се здружени во
Железничко транспортно претпријатие, Љубљана и
припојување на тие основни организации на здру-
жениот труд кон Железничкото транспортно прет-
пријатие, Загреб.

Тргувајќи од одредбите на чл. 14 и 34 од Ус-
тавот на СФРЈ кои, покрај другото, му гарантираат
на работникот во основната организација на здру-
жениот труд заедно со другите работници да ги уре-
дува меѓусебните односи во работата и својот труд и
средствата на општествената репродукција во основ-
ните организации на здружениот труд слободно да ги
здружуваат во работните организации, Уставниот
суд на Југославија заведе становиште дека Одлуката
на Саборот на СР Хрватска од 3 април 1974 година
(точ. 3 и 4) со која независно од волјата на работни-
ците се решава за нивните права не е во согласност
со уставните начела содржани во тие уставни одред-
би. Становиштето на Саборот на СР Хрватска дека
со спорните одредби од Одлуката се потврдува вол-
јата на работниците изразена во барањето за запи-
рање на сообраќајот, судот не можеше да го усвои.
Ова од причина бидејќи Законот за конституирање-
то и запишувањето во судскиот регистар на органи-
зациите на здружениот труд ги пропишува постап-
ката и условите за издвојување на основна органи-
зација на здружениот труд од составот на работна-
та организација, та евентуално молчаливо изразе-
ната волја на работниците не може да се смета
како одлука за издвојување како што го пропишу-
ва тоа член 63 од тој закон.

III. Врз основа на изложеното, а во смисла на
член 375 став 1 точка 4 и член 385 од Уставот на
СФРЈ по одржаната јавна расправа, Уставниот суд
на Југославија донесе

О д л у к а

1. Општествено-политичката заедница регули-
рајќи го превозот на патници и стоки во железнич-
киот сообраќај, не може да пропишува обврска за
здружување на работниците во работна организаци-
ја, како ниту во други облици на здружување, ниту
нивно издвојување од работната организација, од-
носно други статусни промени, бидејќи работниците
слободно се изјаснуваат за здружување на трудот и
средствата на општествената репродукција и за про-
мените во статусот на нивните организации на здру-
жениот труд.

2. Се поништуваат одредбите на точ. 3 и 4 од
Одлуката на Саборот на СР Хрватска од 3 април
1974 година.

IV. Уставниот суд на Југославија ја донесе оваа
одлука во следниот состав: претседател на Судот
Блажо Јовановиќ и судии Милорад Достаниќ, д-р
Александар Фира, Радивоје Главик, Радојка Казик,
Димо Кантарциски, Ѓуро Меденица, Боривоје Ромиќ,
Таип Таипи, д-р Иво Сунарик и Јоже Земљак.

У бр. 160/74
20 јуни 1974 година
Белград

Претседател
на Уставниот суд
на Југославија,
Блажо Јовановиќ, с. р.

ОДЛИКУВАЊА

У К А З

ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА
ЈУГОСЛАВИЈА

врз основа на Уставниот амандман XXXVII точка 4 под 4 и член 4 од Законот за одликувањата на Социјалистичка Федеративна Република Југославија одлучува да се одликуваат:

— за особени заслуги и постигнати успеси во работата од значење за социјалистичката изградба на земјата

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО СРЕБРЕНИ
ЗРАЦИ

Богуновиќ пок. Јуре Тома, Ловрић Клемента Томислав Перуско Анте Урош, Рачан Ивана Ивица, Раић Анте Иван, Штрбац Илије Славко;

СО ОРДЕН НА ТРУДОТ СО ЗЛАТЕН ВЕНЕЦ

Агбаба Антона Мирјана, Дмитривиќ Марка Никица, Гостимир Миле Божо, Личина Јована Ђуро, Мартинић Ивана Петар, Миховиловиќ пок. Јурја Никица, Пскоца Фрање Власта, Стипић Ивана Грго, Штајцар Ивана Марица, Туркаљ Мила Анте;

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО СРЕБРЕНА
СВЕЗДА

Бајсић Јанка Станко, Бакран Славка Стјепан, Балић Карла Фрање, Балија Петра Мијо, Ворчић Јакова Винко, Чоко Анте Марин, Чретни Марије Јосип, Дагостин Анђело Марио, Дамјановић Мила Јово, Дејановић Ђуре Станка, Дружић Иве Коља, Ерхатић Бранка Маријан, Фердо Валента Томица, Јелић Ивана Руди, Катужић Николе Драгутин, Кобешћак Антуна Звонко, Краљевић Ивана Борис, Крмпотић Ивана Вилим, Крстуља Ивана Мирослав, Кукулић Павлао Данијел, Кулаш Јосипа Иван;

Лацковић Ђоке Зора; Лацмановић Ђозева Илије Зорка, Лапић Шиме Бошко, Лазић Мане Јово, Лолић Николе Раде, Лончарић Станка Владимир, Махмет Ивана Стјепан, Матијаковић Јосипа Ђуро, Мицеќ Мије Мијо, Михалић Стјепана Иван, Мурић Николе Раде, Мужевић Мате Мато, Нардели Петра Бранко, Павић Марка Милан, Петрановић Антуна Иван, Пиришић Марка Јура, Плетикоса Петра Перо, Пушкарчић Јосипа Милан, Ранчић Стипе Шимо, Рочић Јураја Вид, Ровишан Мирка Стјепан, Шувар Лазара Мирјана, Тепшић Рада Мирко, Тополовац Стјепана Антун, Трбовић Миланка Коста, Заниновић Јосипа Анте;

СО ОРДЕН НА ТРУДОТ СО СРЕБРЕН ВЕНЕЦ

Адамовић Момчила Загорка, Белавић Мије Антон, Дебелџак Мила Драгица, Драгосавац Милоша Милка, Храстов-Кегљевић Даке Марица, Језбец Виктор Штефица, Јожинец Петра Стјепан, Милованић Косте Ђурђа, Новаковић Теодора Форђе, Вуксан Алојза Станислава;

— за особени заслуги во ширењето на братството меѓу нашите народи и народности, во создавањето и развивањето на политичкото и моралното единство на народите

СО ОРДЕН БРАТСТВО И ЕДИНСТВО СО СРЕБРЕН
ВЕНЕЦ

Андријашевић Антина Мате, Белоша Фабијана Иван, Безер Фрање Марко, Бркић Јосипа Јосип,

Брознић Марка Аница, Буковчан Петра Јосип, Домијан Здравка Блаж, Драшковић Томе Томо, Гаћеша Ђуре Мирко, Јањанин Остоје Љубан, Калић Фрање Антун, Кнежевић Пеје Момчило, Колобучар Марије Зорица, Курбалија Саве Лазо, Лалић Стевана Стеван-Брато;

Мајерић Фрање Љубомир, Марковић Блажа Божо, Мажуран Ивана Рудолф, Меѓава Петра Мирко, Мрвош Мирка Владимир, Нинић Јере Јосип, Ребић Душана Дејан, Релковић Ђуре Стјепан, Рокнић Симе Милош, Станичић пок. Мате Никша, Шарчевић Ивана Јакоб, Шувар Ивана Стипе, Ткалец Павла Антун, Томашевић Дамјана Љубомир, Трнокоп Мије мр. Ивица, Варга Ивана Фрање, Зулин Петра Анте, Жабић Мате Андрија;

— за заслуги на полето на јавната дејност со која се придонесува за општиот напредок на земјата

СО ОРДЕН НА РЕПУБЛИКАТА СО БРОНЗЕН
ВЕНЕЦ

Низић п. Николе Доминико;

— за примерно залагање и постигнати успеси во работата

СО МЕДАЛ ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД

Срећа Славе Далибор, Штефичар Мирка Јосип;

СО МЕДАЛ НА ТРУДОТ

Рамадан Крсте Иво.

Бр. 216
18 декември 1973 година
Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

УКАЗ

ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА
ЈУГОСЛАВИЈА

врз основа на Уставниот амандман XXXVII точка 4 под 4 и член 4 од Законот за одликувањата на Социјалистичка Федеративна Република Југославија одлучува да се одликуваат:

— за примерна работа на развивањето полет за остварување на поставените задачи, како и за покажување на старешинските и војничките особини што им служат за пример на другите

СО МЕДАЛ ЗА ВОЕНИ ЗАСЛУГИ

водниците-стажисти: Бокић Гојка Душан, Ђуковић Митра Јаков;

десетарите: Ђуровић Драгољуба Тихомир, Ерден Беле Бела, Гаширић Виктор Винко, Херцег Мије Иван, Илић Ђорѓа Драган, Латковић Џејпе Милош, Марић Ибре Алија, Мијајловић Цветина Вељко, Петровић Ђуре Жељко, Саламић Ђурђа Саво, Салетовић Ибрахима Омер, Шишић Хазима Фадил, Тарабић Милована Јован, Трифковић Косте Мирољуб, Живковић Милорада Живорад;

разводниците: Тирић Богосава Жарко, Кнежевић Богдана Милош, Станишић Светислава Драгиша, Томаше Винка Томислав;

војниците: Чандић Беџира Мујо, Драгар Мартина Јоже, Ђорђевић Љубише Милорад, Емини Нејима Рабид, Гвозденовић Милана Драган, Хуљена Ајета

Бехрам, Јечменица Лексе Мирослав, Јовановић Златомира Радослав, Јусуфовић Ибрахима Мустафа, Куна Љубомира Франо, Кушина Јосипа Никола, Марковић Станимира Владан, Петров Томе Јордан, Пјевић Буре Бошко, Рошковић Наума Слободан, Салихагић Мује Мунир, Вићентијевић Здравка Миленко;

— за особено истагнување во познавањето и вршењето на војничките должности и за примерно војничко држење

СО МЕДАЛ ЗА ВОЈНИЧКИ ДОБРОДЕТЕЛИ

водниците-стажисти: Гержељ Јакоба Звонимир, Мандић Алексе Видоје, Мишић Никита Нико, Пајовић Драгослава Драгомир, Пиљак Неђе Слободан, Погачић Марјана Милан, Смићкилас Томе Петар;

десетарите: Ајник Аутона Матјаж, Арнаутовић Ахмета Алија, Арсенијевић Љубише Драгољуб, Аврамовић Живорада Добрица, Башић Ахмета Рашид, Бенић Јована Данило, Бицај Љуше Демон, Богосављевић Светомира Томислав, Богунковић Илије Душан, Бота Васе Томо, Вожања Симе Михо, Брахицај Укшина Али, Брглез Буре Владимир, Буљан Мате Иван, Цераловић Милосава Душан, Џенић Стојименка Мирослав, Џиглић Љубе Жива, Џвиговић Момчила Иво, Чавлина Анте Миливоје, Чепкеновић Александар Благоје, Ђалета Мате Миладен;

Даничић Душана Лука, Димић Михајла Радован, Диздаревић Ала Месуд, Дојчиновић Прокопија Мирко, Дуља Османа Мазлум, Ђокић Драгана Добросав, Ђурић Мирка Јован, Ферхатовић Бајрама Раиф, Ђласић Едхема Кадир, Ђивич Митра Паво, Јакшић Саве Богдан, Јанковић Спасоја Ђорђе, Јановић Миланка Иван, Јелић Миливоја Слободан, Јосић Пере Мијо, Карадић Рајка Мркоје, Колар Албина Бено, Ковачевић Драгана Мирко, Крњак Јожефа Славко, Крстић Велимира Сава, Кршиќапа Митра Миливоје, Кунић Ивана Антун, Курбашевић Халила Шефкет, Лазаров Драгомира Стеван;

Мајцен Франца Франц, Малчевић Стјепана Јосип, Марјановић Радојице Драган, Марковић Добривоја Живорад, Марковић Боровоја Живојин, Мартинко Едуард Марио, Месареќ Ане Драган, Миличевић Јеленка Његош, Миловановић Саве Зоран, Миљин Марка Дале, Митић Мирослава Миломир, Николић Радомира Срђан, Нукић Сабита Шућрија, Омеровић Омара Ибрахим, Пећанац Илије Дмитар, Перко Алојза Алојз, Перовић Благоја Јован, Петровски Кире Ило, Петрић Милинка Благоје, Петровић Милана Никола, Пиштиљат Милована Раденко, Плеше Јосипа Витомир, Пољаковић Томе Чедо, Поповић Пауна Будимир, Прушчевић Јуре Дако, Пуст Фране Бранко;

Радаковић Петра Недељко, Радић Мирка Радован, Радовић Мирка Драган, Радујков Стевана Тодор, Рајаковић Јована Предраг, Рандић Владимира Иван, Распор Николе Антун, Ролц Јошта Борис, Санадер Миће Никола, Савић Драгољуба Слободан, Скленић Стјепана Иван, Сладичек Јосипа Јирослав, Соколи Ђељка Већир, Сретеновски Темелка Мирко, Станисављевић Милорада Србољуб, Станковић Милоша Душан, Станковић Ненада Стеван, Стегншек Богдана Аљоша, Стојановић Блажана Душан, Страњанчевић Милана Миломир, Шоша Ивана Шиме, Томишић Антуна Калман, Трилер Рудолфа Антон, Трошељ Ивана Марин, Белинов Димитра Евтим, Веселић Јураја Иван, Влаовић Уроша Миодраг, Војновић Раде Буро, Врлић Иве Марјан, Збашник Алојза Алојз, Жалац Николе Славко, Жегер Владоте Крешимир;

разводниците: Аврамовић Милана Милоје, Азевски Велка Јоне, Баша Азиса Махир, Белић Ивана Слободан, Брезонић Стјепе Илија, Брдовник Мирка Роберт, Чаушевић Ибре Хајро, Чекић Раифа Мухарем, Ђулум Радета Бошко, Девчић Мате Паво, Добо Јожефа Ласло, Драговић Станка Недељко, Ђорђевић

Стојана Томислав, Ђурић Луке Миролуб, Галковски Адома Томислав, Гломазић Максима Владимир, Глушица Илије Милан, Глоб Алојза Антон, Грахић Мује Садик, Грјујанац Грјујце Момир, Хоћић Фадил Мухарем, Хрисгов Бориса Славољуб, Јашић Душана Милан, Јованов Содре Жарко, Карадић Вуксана Милосав, Касабашић Милана Драгутин, Комленовић Лазара Митар, Костић Милосава Зоран, Кучевић Петра Зоран;

Мал Макса Максимилијан, Маринковић Веролуба Драгутин, Марковић Ратка Миодраг, Михајловић Тихомира Богдан, Милутин Бошка Чедо, Моравчић Стевана Томо, Мужар Аугуста Јадранко, Нађ Мирка Петар, Никић Андрије Драган, Овсеник Алојза Антон, Перић Иване Анте, Перковић Јосипа Крешимир, Пешчић Реље Драган, Петровић Милоша Раде, Пездириц Антона Антон, Пихлар Ферда Марјан, Погачић Рафе Рудолф, Прша Јандре Драшко, Пушкаркић Антона Антон, Рабреновић Петра Милета, Ресан Стеве Ранко, Ристић Бранислава Богдан, Рукавина Иване Милан, Станић Милана Зоран, Стојић Видосава Петар, Стојиљковић Витомира Војко, Судар Милоша Милорад, Шормаз Боже Ђорђе, Верешчук Иване Славко, Вулић Душана Миливоје, Живков Тодора Томислав, Жужек Франца Славко;

војниците: Аготић Антуна Жељко, Ахметовић Сулејман Алија, Алихотић Мехмеда Рамо, Алили Куртишов Шезо, Андрејски Ђорђа Илија, Андријанић Бартола Маго, Антал Шандора Шандор, Антонијевић Љубе Драгић, Арсић Бранка Александар, Арсић Вукомира Милун, Бабић Миломира Радован, Бајшини Бејадина Абдија, Баленовић Боже Лука, Балит Иштвана Иштван, Балит Лајоша Лајош, Банић Миленка Стеван, Барчевић Мартина Владимир, Бенедик Јоже Марјан, Беклија Мехе Салих, Берганат Павла Јожеф, Бериша Шабана Бајрам, Берлец Јоже Јоже, Бојковић Јеврема Момчило, Бошковић Веље Миодраг, Божин Васе Милден, Бригић Ђемала Мухамед, Бурчак Кирила Кирил, Бусар Станислава Владимир, Буш Лајоша Деже;

Цветковић Радована Радиша, Цветковић Стојадина Живко, Чавар Николе Иван, Чичак Ивана Анто, Чолић Војкана Јован, Чвркић Владислава Момчило, Ђатовић Османа Есад, Ђировић Митра Драгутин, Ђосић Иве Јозо, Дабо-Перанић Ивана Антон, Дебелух Ивана Антун, Дебевц Марјана Франц, Деклева Нине Нино, Делалић Мустафе Есад, Демири Амди Маи, Дерварић Јоже Драго, Доват Раде Миленко, Драговић Ђорђа Драгутин, Дубајић Душана Бошко, Дугалић Милоша Радољуб, Ђокић Неђе Живко, Ђорић Славка Иван, Ђукић Петра Јован, Ђукић Миле Никола, Џелетовић Ратка Слободан, Џомић Милорада Веролуб, Ђиниовић Ивана Марко, Флекович Ивана Петар, Гаљак Милутина Спиро, Гавран Јосипа Иван, Газимировић Митра Милош, Генић Димитрија Душко, Гошић Богдана Драган, Гргинић Јосипа Иван, Грмуша Мирка Милан, Гушић Жарка Момчило;

Хабибија Заима Заим, Хабибовић Мехмедалије Мухамед, Хаџовић Нухе Нусрет, Хамидовић Мехе Омер, Хорват Јоже Емил, Иванић Стеве Франо, Иванић Душана Драгиша, Иванић Ивана Мићо, Ивица Славка Мирослав, Јандрић Мила Франо, Јелић Милорада Слободан, Јелушић Томе Никола, Јоховић Мије Антун, Јосимовић Миленка Драгољуб, Јовановић Љубомира Драган, Јовановић Вукашина Јездимир, Јовић Милуна Милован, Јовић Драгољуба Радиша, Јовковић Обрада Милош, Јурасовић Ивана Стјепан, Јурејевчић Мартина Мартин, Калафатић Ивана Владимир, Калинић Николе Бранимир, Камењашевић Халила Вахид, Капуран Драге Момир, Кардашевић Хабира Адем, Керин Јоже Јоже, Кметић Мате Златко, Кнежевић Јанка Драгољуб, Кнежевић Ђорђа Недељко, Којић Косте Недељко, Кокановић Стеве Никола, Коларић Јосипа Јурај, Колмачић Ивана Стјепан, Кодић Милан Живко, Колежнич Едвард Франц, Копривица Момчила Миодраг, Краљевић Стипе Јуре, Кривошеја Шукри Ђемал, Крижан Пала Пал, Крстивојевић Боровоја Славко, Крунић Не-

дејка Миломир, Кукец Славка Ђуро, Кунџ Јосипа Драгутић, Купрешанин Милана Милан, Кушер Хелене Данијел, Кувелић Станка Момир, Кузмановић Милоја Драгољуб;

Лазаровски Блаже Јонче, Јенер Драге Јосип, Лишковић Миодрага Драгомир, Лончар Свете Раде, Љубоја Саве Јанко, Мајданчић Николе Антон, Мајсторовић Јована Дане, Максимовић Неђе Томо, Манце Матије Марјан, Марић Ивана Здравко, Маринковић Миодрага Драганче, Марковић Марка Душан, Марковић Живојина Радмило, Меглич Петра Антон, Мехић Алије Ницага, Михалић Виктора Вјекослав, Мијачевић Бошка Жарко, Мијатовић Миладина Боро, Миковић Милорада Радош, Миличевић Живка Миливоје, Милић Божицара Милош, Милић Милана Павле, Милић Лазара Томислав, Милојевић Бранислава Миле, Милосављевић Бранислава Миодраг, Миловановић Николе Радивоје, Миловановић Радомира Слободан, Миљач Милоша Војислав, Миљевић Милана Винко, Миоковић Луке Драган, Мирковић Витомира Душан, Мишић Маринка Милош, Мишов Синђанова Илија, Митровић Угљеше Мирослав, Млађић Драгољуба Драгиша, Моцоња Милутина Богдан, Мутић Васкрсија Недељко;

Новак Јоже Мартин, Новаковић Милорада Милан, Новаковић Ђорђа Радослав, Оалђе Васе Василије, Обрадовић Сретена Бориша, Обрадовић Љубише Мирољуб, Омеровић Мустафе Хамдија, Орешки Стјепана Стјепан, Осмић Мустафе Дијавер, Панић Петра Симо, Панић Милисав Петар, Папић Стипе Перо, Пауревић Фране Јозо, Павчак Јана Андреја, Павловић Момира Боровој, Пејић Петра Илија, Пешић Боре Мирослав, Петровић Николија Бранислав, Петровић Драгослава Драгомир, Петровић Миливоја Ранко, Пирц Винка Игор, Пирнат Франца Игор, Плевник Франца Борис, Подгорник Антона Петар, Podstreleny Franje Josip, Прах Мартина Франц, Пшеничњак Драгутина Марјан;

Рабикић Смаила Мехмед, Раретић Антона Марио, Радичанин Милоша Војо, Радић Милоша Илија, Радић Јанка Милан, Радић Милене Недељко, Рајков Жарка Боровој, Ракитић Ивана Антун, Ракковић Жарка Славољуб, Ранковић Станка Милинко, Рашић Ивана Филип, Рашић Петра Стеван, Ризавец Славка Марјан, Ризов Миле Ванчо, Ротелуг Павла Душан, Салаи Харола Ласло, Салкић Алаге Мирсад, Самарџић Цветка Милорад, Самарџија Васе Драган, Савић Владе Гојко, Секулић Гојка Бошко, Симовски Благоја Лазо, Синановић Хусеина Хазим, Ситек Антона Фране, Сивић Смаје Смаил, Спиrowsки Драгана Гого, Стаменковић Стојана Чедомир, Станивук Пане Никола, Станојевић Стојана Бранислав, Станојевић Вранка Мирко, Станојевић Славка Видоје, Старчевић Станише Борислав, Стефановић Петра Ђорђе, Стевановић Добромира Мирољуб, Стијовић Боже Драган, Стипановић Петра Владимир, Стипетић Антона Иван, Стојанов Коста Мирко, Стојановић Ђорђа Новица, Стојановић Остоје Никола, Стојшин Константина Зоран, Страиловић Милинка Бранимир, Свилар Ратка Радован;

Шајтош Ивана Шандор, Шала Ивана Маријан, Шантак Јансза Јанез, Шепец Феликса Франц, Шкаљак Томе Пантелија, Штимац Николе Дане, Табаковић Мехе Сулејман, Тафај Шабана Суљ, Теофиловић, Милашина Радован, Теноди Милана Марјан, Тодоров Николе Аца, Тодоровић Стевана Милан, Толар Јанеза Јернеј, Томић Саве Јелесије, Топаловић Предрага Томислав, Тошић Живана Стеван, Тошић Чедо Мирко, Тратњак Франца Иван, Твица Јусе Есад, Тврткиовић Николе Никола;

Укало Мајдина Ејуп, Умљеновић Франца Жељко, Васиљев Николе Ристо, Величковић Видојка

Борислав, Видовић Јоже Мартин, Виктор Јураја Кутњак, Визјак Михаела Милан, Војрин Јанеза Јанез, Војчећ Борисава Душан, Воларић Антона Јосип, Волк Изидорја Владимир, Вреш Јернеја Рудолф, Вукичевић Владе Љубивоје, Вукичевић Драгослава Богољуб, Вуксанић Мике Марин, Вукшић Ивана Владимир, Вулевић Милоша Миодраг, Залохар Михаела Франц, Зеба Маријана Иван, Зиукић Смајила Вејселе, Железник Розалија Мирко, Жиберна Франца Мирослав, Живановић Миодрага Душан, Журкић Веселина Симиша.

Бр. 227
31 декември 1973 година
Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

СОДРЖИНА:

Страна

638. Одлука за образување Комисија за организациони прашања на Претседателството на СФРЈ — — — — —	1157
639. Одлука за образување Комисија за претставки и жалби на Претседателството на СФРЈ — — — — —	1157
640. Одлука за образување Комисија за помилувања на Претседателството на СФРЈ — — — — —	1157
641. Одлука за образување Комисија за одликувања на Претседателството на СФРЈ — — — — —	1158
642. Правилник за техничките нормативи за проектирање и изведување работи врз темелење на градежни објекти — — — — —	1158
643. Правилник за квалитетот на месото од добиток за колење, од живина и од дивеч — — — — —	1177
644. Решение за забрана на внесувањето и растурањето на списанието „L'Europeo“ — — — — —	1186
645. Решение за забрана на внесувањето и растурањето на списанието „Domenica del corriere“ — — — — —	1186
646. Решение за забрана на внесувањето и растурањето на списанието „Domenica del corriere“ — — — — —	1186
647. Одлука за определување на девизите што овластените банки можат да ги купуваат во странство — — — — —	1186
648. Одлука за водење девизни сметки и депозити на странски правни и физички лица — — — — —	1187
649. Спогодба за промена на затечените цени за велосипеди, задни главини за велосипеди, велосипеди со помошен мотор и моупеди и за нивни резервни делови — — — — —	1187
650. Спогодба за промена на затечените цени за противпожарни апарати и за нивни резервни делови — — — — —	1188
651. Спогодба за промена на затечените цени за скроб од пченка и за скробни преработки — — — — —	1188
652. Спогодба за промена на затечените цени за бокс — палети — — — — —	1188
653. Спогодба за промена на затечените цени за гасни бојлери, додатна опрема и за нивни резервни делови — — — — —	1188
Одлука за оцена на согласноста на точ. 3 и 4 од Одлуката на Саборот на Социјалистичка Република Хрватска од 3 април 1974 година со Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија — — — — —	1189
Одликувања — — — — —	1190

Издавач: Новинска установа Службен лист на СФРЈ, Белград, Јована Ристиќа 1. Пошт. фах 226.

— Директор и главен и одговорен уредник Душан Машовиќ, Улица Јована Ристиќа бр. 1 —

Печати Београдски издавачко-графички завод, Белград, Булевар војводе Мишиќа бр. 17